

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Oppericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

OOST EN WEST

Het Koloniaal belang
is een Algemeen
Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . . . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers. „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel. f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels „ 0.09
„ „ „ 1000 „ „ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.

Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG“, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in één's schenken van f 100, zijn donateur (trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Koloniaal Weekblad toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — Het Voorloopig Verslag op de Indische Begroting. — Perskroniek. — Oost-Indische Berichten. — West-Indische Berichten. — Varia. — Van Vreemde Koloniën. — Ingezonden. — Voornaamste inhoud van Nederlandsche tijdschriften voor Oost- en West-Indië. — Feuilleton.

Mededeelingen.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I.

Mej. M. Jansz geeft ons omtrent haar kolonie te Pangoengsen te Tajoe, Djoewana, het volgende verslag dato Sept. 1906:

Saldo in kas acht en zestig gulden zes en zeventig en een halve cent.

Rooskleurig ziet het er dus niet uit voor mijn 157 armen; ook al zijn de uitgaven tot een minimum teruggebracht.

Des te inniger is mijn dankbaarheid aan hen, die blijven belangstellen in dezen arbeid en die daarvan steeds blijken geven door hunne vriendelijke bijdragen.

God loone 't hun! Die God, die mij dezen arbeid deed ondernemen, zal mij ook verder zeker welwillende harten openen, die van 't hunne willen afstaan aan deze behoeftigen en zieken. Het doet mij werkelijk verdriet dat ik niet beter voor hen kan zorgen. Steeds moet er bezuinigd worden, zoodat er niets op kan overschieten voor een flink ziekenhuis; voor wat extra voeding (n.l. voor de zwakke, ongelukkige stumperds); voor eenige geriefelijkheid, enz.

Toch, we leven allen nog, ofschoon en beheerster en verpleegden de laatste maanden een harden dober hebben, worstelende als we zijn tegen malaria, hoest en buikziekten.

Maar zoolang we leven, klinkt ons vrolijk lied tot eer van onzen God, die zelfs de muschjes niet vergeet. We zijn kort na elkaar drie kleine zuigelingen rijker geworden, en bij de naamgeving is 't de gewoonte, dat zoo ongeveer de heele kolonie bij elkaar komt (de beheerster, die natuurlijk „grootmoeder“ is over de jonggeborenen, moet er van zelf ook bij zijn), om te zamen, op matjes op den grond gezeten, onder het verorberen van wat rijst met kip (inderdaad een groote weelde op de kolonie) of vleesch van een gevangen stekelvarken, zich den naam van den nieuwen wereldburger of -burgeres goed in 't hoofd te prenten. Daar weergalmt het dan ook van

blijde liederen, en is het een genot al die opgeruimde gezichten te zien.

Zoo hadden we op 31 Aug. ook een klein feest. Klein moest het wel zijn; want de huishoudkas kon niet meer dan f 4 daarvoor missen. Maar aan vrolijkheid ontbrak het toch niet, en luid en blij klonk het op de wijs van „Wien Neerlandsch bloed“: „Njahosi soegeng Sang Radja, Ratoe Wilhelmina!“ extra voor deze gelegenheid. Ja — ofschoon arm en behoeftig en in een vergeten uithoek — toch kloppen hier vele harten warm voor onze geliefde Koningin, die ze nooit in hunne gebeden vergeten te vermelden.

En verder, wat zou ons te doen staan, dan maar moedig voort te gaan, stap voor stap. Tegenover degenen, die (misschien door onbekendheid met het een en ander) mijn arbeid koud en scherp afkeuren, zullen er toch ook wel velen gevonden worden, die er belang in stellen, en die belangstelling graag toonen willen?

II.

Betreffende de in een vorig Weekblad opgenomen oproeping tot deelname aan een wetenschappelijke Indische reis meldt ons Dr. Schmeltz:

Mijn collega, de heer Alfred Maass uit Berlijn, bekend door zijn, naar aanleiding eener vroegere reis geschreven onderhoudend boekje „Bei liebenswürdigen Wilden“ (Mentawai-eilanden) en door zijn nieuw geschrift over de primitieve kunst der inboorlingen, dat eerstdaags in Zeitschrift für Ethnologie zal verschijnen, heeft hier te lande vertoefd. Hij heeft met diegenen die zich als kandidaten hadden aangemeld kennis gemaakt en zijne keuze is gevallen op een jongen arts-ethnoloog uit Amsterdam, wien Prof. Nieuwenhuis en ik reeds kenden en die naar onze meening voor het, door den heer Maass beoogde doel het meest in aanmerking komt. Wij zijn overtuigd dat deze heer van de hem aangeboden gelegenheid kennis met een gedeelte van onze Oost te maken, een gebruik zal maken dat aan ons land tot eer strekt. De reis zal gaan naar de Kamparstreken op Sumatra en ook aan het eiland Engano zal waarschijnlijk een bezoek worden gebracht. De expeditie vertrekt begin December van dit jaar.

Het Voorloopig Verslag op de Indische Begroting.

Het onlangs verschenen Voorloopig Verslag op de Indische begroting geeft als steeds een aanwijzing omtrent de richting, waarin zich de behandeling van dit Staatsstuk door de Tweede Kamer zal bewegen.

Over het geheel neemt dit lichaam, blijkens het uitgebracht verslag, tegenover den minister van koloniën naar aanleiding van de ingediende begroting een onzes inziens welverdiend goedgunstig standpunt in, wegens de flinke opvatting der regeringstaak en het ernstig streven naar verbetering der toestanden in Indië. Gewezen wordt er op dat verschillende belangrijke maatregelen door den minister voorgesteld zijn of in staat van voorbereiding zijn, welke voor het meerendeel in het belang der inlandsche bevolking zijn. Wel werd door „sommigen“ hierbij opgemerkt, dat nog altijd veel minder gedaan wordt in het belang der inlandsche bevolking, dan in het belang van de Europeanen in Indië. Maar ook dezen zullen ten slotte wel bij zich zelven de opmerking maken, dat we

thans ten minste ons in een overgangstijdperk bevinden, waarin nog niet de tientallen van millioenen beschikbaar zijn, om aan de inlandsche bevolking datgene te verzekeren, wat thans met eenige honderduizenden voor het handvol Europeanen in Indië kan worden bereikt.

Dat de vraag, hoe aan de millioenen te komen, welke in dit opzicht in de toekomst noodig zullen wezen, zich hierbij als het ware van zelve op den voorgrond drong, blijkt uit de aandacht, door de afdelingen der Kamer aan den financieelen toestand geschonken, welke ook hier niet nalaten kon in overeenstemming ook met de door den minister in zijne M. v. T. vooropgestelde meening den indruk te vestigen, dat versterking der middelen eene zaak van het hoogste belang is.

In dit opzicht achten wij de opmerking in het Verslag zeer goed geplaatst, waarbij de verwachting werd uitgesproken, dat de minister zich door den „schijnbaar gunstigen toestand“ der financiën niet zou laten verleiden om het ontwerp tot wijziging van het tarief van invoerrechten terug te nemen.

Wij gelooven dat deze vriendelijke wenk geen kwaad kan, waar nu reeds in de afdelingen stemmen opgingen, dat het nu toch met dat ontwerp zoo'n haast niet heeft.

Wij brengen hierbij in herinnering den op het jongste te Marseille gehouden fransch koloniaal congres geuten wensch:

„dat losgelaten worde het valsche beginsel van de ondergeschiktheid der koloniën aan het moederland op economisch gebied, door te erkennen, dat het ware belang van het moederland zetelt in de welvaart der koloniën.“

Vele stemmen reeds gingen uit moederlandsche industriële en handelskringen op tegen de voorgestelde indische tariefsherziening, stemmen die ook in de Kamer weerklank moesten vinden en hebben gevonden.

Het belang der kolonie, de urgentie daar om tot versterking der middelen te geraken en dat wel zoo spoedig mogelijk om aan de steeds aangroeiende gewone uitgaven het hoofd te kunnen bieden, moeten hier den doorslag geven, niet het dadelijk belang van een o.i. kortzichtig deel onzer natie.

Is voor Indië op het oogenblik dit middel het eenige, waarvan eenige belangrijke versterking der middelen kan worden verwacht, dan dient het o.i. te worden aanvaard, al kunnen wij ons niet verhelen dat daaruit zwaardere lasten voor het land zullen voortvloeien, dat evenwel, vergeten wij ook dit niet, meer waar voor zijn geld zal bekomen, en nog meer zeker, wanneer de aangekondigde aan Indië te verleen meerdere financieele zelfstandigheid dit land in staat zal stellen zich de buitengewone middelen te verschaffen voor de verdere ontsluiting van zijn rijk, nog grotendeels braak liggend bezit.

Dat hiertoe evenwel rust en orde in de eerste plaats in dat land moeten verzekerd zijn, daarover zijn allen het zeker wel eens. Dat men omtrent de middelen om daartoe te geraken niet zoo spoedig tot overeenstemming kan komen, leert ons dit verslag opnieuw,

waarin enerzijds bezwaren tegen de talrijke expeditiën in den indischen archipel worden aangevoerd, anderzijds wordt opgemerkt dat de uitzending van expeditiën noodzakelijk is, omdat onze positie in den indischen archipel ons den plicht oplegt voor orde en rust te waken en het nakomen van dien plicht te noodigen is met het oog op de wijze, waarop de toestanden in Oost-Azië zich ontwikkelen. Naast dit in hoofdzaak politiek motief, zoude ook voor de noodzakelijkheid van het pleit met de wapens — wanneer het niet anders kan — het ethisch motief kunnen en moeten worden aangevoerd van den plicht ook tegenover de volkeren, door het lot onder onze hoede gesteld.

De britsche vice-consul Stephens te Makassar schreef in zijn vorig jaar-rapport na de verwikkelingen met Boni en omliggende landen te hebben aangestipt:

„Ik kan hieraan toevoegen, dat de nieuw verworven gebieden onder het rechtstreeks nederlandsch gezag beter zullen varen dan onder hun vroeger heerschers, die door natuur en overlevering een bedreiging voor het volk waren.”

Waar het kan, wij hebben dikwerf genoeg ons daarvan voorstanders betoond, met de hulp der oorspronkelijke heerschers, anders ook zonder die hulp. Maar het heil der volkeren voorop, al komen wij daardoor ook tengevolge van de traditiën met die volkeren zelve tijdelijk in conflict.

Eenmaal dat conflict voorbij, dan — hier wordt in het Verslag zoo terecht er op gewezen — dient „een verstandig en mild bestuur” de geslagen wonden te helen en dien volkeren te toonen, dat wij ook wat anders kunnen dan slaan.

Maar vanwaar het geld? Och, waarom werd in dit Verslag niet, zij het ook zijdelings de urgentie betoond dier meerdere financiële zelfstandigheid voor Indië, dat dan maar ook dan alleen ook ten deze zijn plicht ten volle zal kunnen betrachten.

Waar evenwel de actie ons wordt opgedwongen, daar behoort het optreden vóór alles van kracht te getuigen, om het conflict zoo spoedig mogelijk te beëindigen en het deed ons genoeg in het Verslag eene bijzondere Atjeh-paragraaf te ontdekken, waarin op den latenten toestand van langzamen vooruitgang wordt gewezen, zelfs nieuw opduikend verzet wordt aangetoond.

De steeds belangwekkende correspondenties van den schrijver der Atjeh-brieven in de Nieuwe Cour. laat zich in de laatste maanden telkens minder hoopvol uit bij het schetsen van den toestand, die in sommige deelen van het gewest ziender oogen achteruit ging. De reden wordt ook door dezen correspondent aangegeven als in het Verslag werd aangeduid bij het overzicht van den toestand.

„De goedgezinde bevolking, die ontwapend is, heeft tegenover de nog rondzwervende bende, behoefte aan steun onzerzijds. Die steun wordt echter vaak onthouden. In 1905 werden niet minder dan elf kampong-hoofden door zulke bendes vermoord. Door zware boeteheffingen en door een te ver doorgevoerd stelsel van persoonlijke aansprakelijkheid der hoofden, alsmede door het vorderen van heerendiensten voor werken, waarvan de bevolking het nut niet begrijpt, wordt groote verbittering gekweekt en men achtte het niet onwaarschijnlijk, dat het in de onderafdeeling Peusangan ondervonden verzet hiervan het gevolg is geweest. Ook wees men op het gebeurde met het bivak Matak Gloempang Doewa, dat daags na het wegtrekken van onze troepen door de bevolking werd verbrand, gelijk met een in de nabijheid gelegen markt. Men noemde het een wreed stelsel de goedgezinde bevolking buiten staat te stellen zichzelf te verdedigen en haar dan niet te hulp te komen, wanneer zij wordt aangevallen. Men meende dat dit samenhangt met het geringe aantal troepen, dat tegenwoordig in Atjeh aanwezig is.”

Laat ons hopen, dat of afdoende bewijzen van het tegendeel van ons op de feiten gegrond en naar het ons voorkomt daardoor gestaafd vermoeden mogen volgen, of anders ook hier de kracht wederkeere in hoofdzaak ter bescherming, ter consolidatie van hetgeen met zoo bloedige offers werd bereikt.

Wat de aangelegenheden van algemeenen aard, waarop de aandacht der regeering werd gevestigd, betreft, zagen wij dat het pan-islamisme, de jong-chineesche beweging, knoeierijen bij het verleenen van concessies voor delfstoffen, de economische toestand op Java, de koortsepidemie op Madoera en andere, een onderwerp van behandeling zullen uitmaken.

In verband eenigszins met het laatstgenoemd onderwerp is ook dat, door den heer Bogaardt in eene bij het Verslag gevoegde nota te berde gebracht, de inrichting van den civiel-geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië, die zich in een onvoldoenden toe-

stand bevindt.

Zonder eenigermate het tegenovergestelde te beweren, gelooven wij, dat het hier toch zaak zal wezen, de voorzichtigheid te betrachten, opdat niet de wetgevende macht in het moederland maatregelen decreteere, welke de kolonie met den huidige toestand harer financiën niet in staat zou wezen voor hare rekening te nemen, zonder andere maatregelen van hooger urgentie, welke de toekomst van heel een volk moeten helpen vestigen, in het gedrang te brengen.

Nederland, andere landen evenzeer hebben hun hoogen trap van bloei bereikt, niet door in den tijd van opkomst hun geld aan hospitalen, ziekenverpleging en zoo meer te besteden, maar door de verbetering hunner verkeersmiddelen, die den arbeid van zooveel loonend maakte, die tevoren als nu nog op Java slechts leefden om te leven zonder meer.

Dat dit niet wil zeggen dat we wat wij daar noemen niet de ernstige aandacht waardig keuren, zal ieder onzer lezers wel begrijpen. Maar ook hier geldt, bij de toch reeds zoo belangrijke uitzetting der gewone uitgaven voor Indië, als in elke andere kolonie de maat te houden en binnen de perken te blijven der, voorschands aanwezige beperkte middelen.

De welvaart, de maatregelen om die te bevorderen in de eerste plaats, de rest — zoo nuttig en zoo gewenscht — volgt vanzelf langs lijnen van geleidelijkheid.

In dit verband lijkt ons het voorstel van den heer Bogaardt om over te gaan tot de oprichting eener gouvernementssuikerfabriek beter toe, en zooals de Java-Bode onlangs opmerkte kan dit voorstel zelfs zonder belangrijke kosten belichaming vinden door in te gaan op het denkbeeld van den resident van Madoera om het ledigstaande etablissement te Mangoenan, oorspronkelijk voor de zoutbrikettenfabriek bestemd, tot gouvernementssuikerfabriek in te richten.

Pers-kroniek.

Nu in de Tweede Kamer der Staten-Generaal de debatten over de Indische belangen, — rechtscheenheid en particuliere landerijen om mee te beginnen, — in vollen gang zijn, en daarvan lange verslagen en overzichten in de dagbladen werden opgenomen, is er in die bladen van zelf weinig stof voor onze perskroniek. In *Het Vaderland* van 3 dezer een „ingezonden stuk” van Mr. W. A. P. F. L. Winkel getiteld: „Een onuitvoerbaar voorstel”:

Het was een gelukkig denkbeeld van het bestuur van het Indisch Genootschap om den heer Van Sandick uit te noodigen de bespreking der begroting van O.-I. voor het jaar 1907 in zijn jongste vergadering in te leiden. Op onderhoudende wijze werden verschillende nieuwe punten besproken, hier waardeering uitgesproken, daar critiek — zij het al een welwillende — niet gespaard. Onder meer vestigde spreker met ingenomenheid de aandacht op het aanvragen van gelden ten einde de Regeering in staat te stellen te Medan een Raad van Justitie op te richten. Hij meende die aanvraag als een „wijs voorstel” te mogen kwalificeeren. Wanneer het zijn bedoeling was daarmede te kennen te geven dat verbetering van rechtstoestanden ter Oostkust van Sumatra niet mag uitblijven, vereenig ik mij daarmede gereedelijk. Reeds in 1887, 't jaar, waarin het rechtswezen in bovengenoemd gewest werd geregeld, had men plaatselijke berechting van misdrijven en overtredingen en van alle burgerlijke vorderingen op den voorgrond behooren te stellen. Destijds waren reeds talrijke Deli-zaken bij den Raad van Justitie te Batavia aanhangig geweest en had bovendien gelegenheid te over bestaan om de snelle ontwikkeling van de residentie Sumatra's Oostkust te constateeren. Te dien aanzien heb ik steeds een gevestigde overtuiging gehad, die geenszins steun behoeft te vinden in „conclusiën” van een rechterlijk ambtenaar met een administratief onderzoek naar beweerde Delische ongerechtigheden belast. Vermoedelijk had Minister Fock hetzelfde inzicht en golden zijn woorden in 1906 in de Tweede Kamer geuit: „Wat den Raad van Justitie te Medan betreft, zal ik, als de directeur van justitie meent, dat het vestigen van een raad noodig is, mij daarbij aansluiten” meer de vraag of collegiale rechtspraak over Europeanen zou worden ingevoerd dan wel enkel de grenzen der bestaande alleen-rechtspraak dienden te worden uitgebreid. Men kan intusschen het ministerieel voorstel slechts dan „wijs” noemen, wanneer de mogelijkheid van uitvoering niet uitgesloten is. Die uitvoerbaarheid nu is allerminst gewaarborgd. Om een Raad van Justitie te kunnen instellen, dienen toch personen beschikbaar te zijn die de nieuwe ambten kunnen bekleden zonder de reeds bestaande betrekkingen in de rechterlijke macht onvervuld te laten. Waar zijn die personen te vinden?

De Regeering stelt zich voor, het toekomstige rechtscollege samen te stellen uit één president, drie leden, één officier van justitie, twee griffier-ambtenaren, in het geheel zeven rechtskundigen, die allen moeten voldoen aan de eischen van benoembaarheid voor een opnemning in de rechterlijke macht in N.-I. gesteld. Volgens de bestaande inrichting zijn te Medan 2 rechtskundigen (één voorzitter en één ondervoorzitter) bij den landraad bescheiden, waarvan één zal komen te vervallen. De

instelling van het nieuwe rechtscollege zal derhalve een vermeerdering van het rechtsgeleerd element te Medan met zes ambtenaren medebrengen. En nu is het algemeen bekend dat een belangrijk tekort bij de rechterlijke macht bestaat. Reeds sedert jaren is de Indische Regeering bezig om verschillende griffie-betrekkingen, die vroeger terecht door rechtskundigen werden bekleed, aan leeken toe te vertrouwen. Samentrekking van meer dan één landraad onder het voorzitterschap van een en denzelfden rechtskundige heeft plaats gehad en daarmede is — zelfs meermalen ten nadeele der rechtspraak — de uiterste spankracht bereikt. Ik kan dan ook volstaan met te verwijzen naar een opmerking van de redactie van het tijdschrift „Het Recht in N.-I.”, deel 86 (1906), blz. 275, luidende: „Nu het tekort aan rechterlijke ambtenaren de Regeering wel noodzaakt aan geheel onervarenen, immers aan ambtenaren, welke hun diensttijd slechts bij maanden tellen, het presidium van landraden op te dragen, enz.”

De aanvulling der rechterlijke macht heeft in de laatste jaren op uiterst onvolledige wijze plaats gehad. Er is een tijd geweest dat bij de studeerende Nederlandse jongelingschap groote animo bestond om zich aan het rechterambt in de Koloniën te wijden. Dat het doorgaans weinig gefortuneerden waren, die het vaderland wilden verlaten, spreekt wel van zelf; het getuigde intusschen van een energie, een streven naar verbetering der maatschappelijke positie, welke voor den Indischen dienst onmisbaar zijn. Om in de rechterlijke macht in N.-I. te worden opgenomen moest wel is waar een zure appel worden doorgebeten. De beoefening der Oostersche talen met hun voor Westersche oogen vreemd letterschrift is voor den beginnende niet bepaald aanlokkelijk te noemen. Men waant zich wederom op de schoolbanken verplaatst!

Het aanbod overtrof het aantal beschikbare plaatsen, zoodat de Minister van Koloniën zich genoodzaakt zag uit de sollicitanten, die aan het vereischte Indisch examen hadden voldaan, een keuze te doen. Bij die keuze werd gebruik gemaakt van de schriftelijke mededeelingen van de commissie uit de vereenigde faculteiten van rechten en letteren samengesteld, die te Leiden het evengemeld examen afnaam. Ter volledige beoordeeling van den aanleg en bekwaamheid dier candidaten, welke niet te Leiden hun studiën in de rechten hadden volbracht, wendde de commissie zich tot de rechtsgeleerde faculteiten elders. Zij, die het faculteitsexamen hadden afgelegd, maar — naar het oordeel dier commissie — niet tot de besten en mitsdien niet tot de gekozenen behoorden, trachtten nu van het eenmaal verworven diploma voordeel te trekken en gingen op eigen kosten naar Oost-Indië. Na de inplaatsing der gekozenen werden ook zij aangenomen. Toen nu de bron zoo ruim vloeide, kreeg Minister mr. Bergsma den allerongelukkigsten inval om op de voorwaarden van indiensttreding te gaan besparen. Een betreurenswaardige bezuiniging van luttele duizenden guldens, die — gelijk immers de wijsheid bedriegend — thans de bron heeft doen verdrogen. Het is hiermede gegaan gelijk met de aanvulling van den militair geneeskundigen dienst. Had men tijdelijk een teveel dan werden de tot dienstneming aanlokkende voorwaarden ingetrokken. De terugslag bleef niet uit; telkenmale ontstond een nijpend tekort! Men recruteerde dan maar weer zijn militaire doctoren in het buitenland!

Er waren vreemdelingen genoeg, die voor eene flinke som bereid waren tijdelijk als militair arts op te treden. Men heeft daardoor natuurlijkerwijze naast goede elementen, veel minderwaardige gekregen, terwijl de Nederlandsche universiteiten ongetwijfeld in de behoefte te dezen konden voorzien. (1)

De zooveen gemelde besparing van Minister Bergsma bestond in het intrekken: a. van de gratificatie voor uitrusting van f 1000; b. van het genot van vrijen overtocht voor den ambtenaar en zijn gezin; aan den niet-uitgezonene behoefte mede geen wachtgeld te worden uitbetaald bij aankomst in Indië. Laat ik er volledigheidshalve aan toevoegen, dat aanvankelijk de uitzending slechts beperkt werd, zoodat ongeveer de eene helft van 't benooidige aantal uitgezonden werd, de andere niet. Eerst later kwam de algeheele opheffing. De maatregel van den heer Bergsma, die zelf gedurende jaren lid der Indische magistratuur was geweest, was te opmerkelijker, omdat de rechterlijke macht nagenoeg het eenige corps is 2) dat van deze soort besparing te lijden heeft gehad. Men had behooren te bedenken, dat het hoogst twijfelachtig zou zijn of Nederlandsche juristen op den duur bereid zouden worden bevonden, om na een zesjarige studie aan een gymnasium, opgevolgd door 3 à 4 jaren academische vorming en door pl. m. twee jaren beoefening der Indische wetenschappen, hun vaderland te verlaten op een allerongunstigsten voet. Niet alleen hadden zij den overtocht en een uitrusting voor het tropisch klimaat

1) Zuinigheid moge voor den Indischen begrootings-wetgever een dure plicht zijn, hij bezuinige vooral niet te veel op kleinigheden. Zelfs de schijn van penny-wise te zijn, om in andere opzichten het pound-foolish toe te passen, worde vermeden. Ik wijs op de intrekking van een aantal bureau-oppassers bij rechterlijke colleges en weeskamers, wier bezoldiging van f 8—10 's maands varieert. Zoo wordt bij het Hof het getal van elf op tien gebracht, hoewel het college verzoekt over dat eventueel openvallend tractement te mogen beschikken om aan de anderen een kleinen bijslag te geven. Voor f 10 's maands kan men geen geschikte oppassers te Batavia krijgen.

2) Ook een deel der onderwijzeressen werd in Indië zonder uitzending aangenomen, maar velen harer hadden haar examens daar te lande gedaan.

uit eigen beurs te bekostigen, maar ook dienden hun ouders de noodige gelden te verschaffen, om gemiddelde de eerste maanden in hun onderhoud te voorzien. Werden zij na dien tijd ingeplaatst, dan was het voorloopig traktement slechts f 150 bruto 's maands, zeer zeker onvoldoende om daarvan ook de onkosten van een Indisch logement te betalen. Het was duidelijk, dat op deze wijze alleen gelokt werden degenen, die moeilijk terug konden, omdat zij zich eenmaal de Indische carrière voor oogen hadden gesteld en de daartoe den weg openende studie hadden aangevangen. De vergelijking met andere landsdienaren, als ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur, officieren, onderwijzers enz., liep te zeer in het nadeel der toekomstige rechterlijke ambtenaren uit! De statistiek heeft aangetoond, dat gemiddeld op 27-jarigen leeftijd de rechterlijke loopbaan werd aangevangen en die aanvang geschiedde, vergelijkender wijze gesproken, onder betrekkelijk bekrompen omstandigheden.

Blanda schrijft in *De Controleur* over het Inlandsch Onderwijs o. a.:

Dr. H. Blink — om buiten 't lijstje der gewone Indische publicisten te gaan, wier getuigenissen men liefst vraakt, — schreef voor eenige maanden in de *Vragen van den Dag* over de geestelijke achterlijkheid van den inlander en de economische gevolgen daarvan aldus:

Van den vooruitgang der wetenschap en haar toepassing op de techniek heeft hij (die inlander) niet geleerd partij te trekken. Hij is deels landbouwer gebleven, maar weet niet zijn landbouw te verbeteren; hij heeft zijn nijverheid voor eigen behoefte zien ondergaan door den invoer van vreemde artikelen, en moet geld zien te verwerven om die te kunnen kopen. Hij is na de vrijheid, die de afschaffing van 't cultuurstelsel gaf, afhankelijker dan vroeger geworden, omdat het Nederlandsch gouvernement de geestelijke wapens, in den loop der eeuwen stomp gemaakt, niet weder heeft gescherpt. Zoo stond hij machteloos tegenover den strijd van het bestaan, onvoorbereid, zonder oog voor economie, zonder lust tot vrij arbeiden!

Door die achterlijkheid in geestelijke ontwikkeling en technische bedrevenheid, heeft de Javaan het geheel moeten afleggen tegen de, met kapitaal en kennis goed toegeruste, vreemde elementen in zijn land. Zijn economische toestand is diep treurig.

Toch heeft men in ons land, of men voor dien toestand niet de minste aansprakelijkheid droeg, in alle gerustheid van geweten critiek uitgeoefend op de zeker niet beklagenswaardiger levensomstandigheden en bestaansvoorwaarden van 't Italiaansche volk.

Men heeft verbaasd gestaan over het schier ongeloofelijke feit, dat er in Italië nog dorpen bestaan zonder feitelijk schoolonderwijs of complexen dorpen, waar men 't met één onderwijzer doen moet.

Maar hoe is de toestand in ons Indië?

Men heeft er voor de circa drie duizend inlandsche ambtenaren de zogenaamde „hoofdscholen“ (voor Java drie en voor al de Buitenbezittingen één) voor zonen van inlandsche aanzienlijken en hoofden en bestemd tot opleiding van inlandsch bestuurspersoneel, met een maximum aantal leerlingen voor elk dier scholen van 60.

Ten dienste van kinderen van gegoede inlanders bestaan dan nog de z.g. 1ste klasse scholen. Voor Java bedraagt het aantal 30.

Het eigenlijke volksonderwijs wordt gegeven op de 2de klasse scholen, waarvan men er b.v. op Java, met een 30.000 dessa's en 28 miljoen bewoners, een goede 200 telt.

Voegt men hieraan nu nog toe de, van Gouvernementswege eenigszins gesubsidieerde, particuliere scholen (voor Java een goede 300) en een 60-tal zendingsscholen, dan komt men tot ruim 600 scholen om voor Java te voorzien in de behoefte aan lager onderwijs, d.i. één school op een kleine 50.000 zielen. En welk lager onderwijs dan nog! Naar dien maatstaf zou Nederland kunnen volstaan met een 130 lagere scholen.

Koloniaal-Nederland zou met de kous op den kop zijn thuis gekomen, waren deze zaken niet achterbaks gebleven!

Er is in de laatste jaren van menige goedgezinde zijde met onvermoeiden ijver gewezen op de hier bedoelde. Voor de inlandsche bevolking, heillooze gevolgen dier verwaarloosde onderwijsomstandigheden en herhaaldelijk en krachtig aangedrongen op uitbreiding, verbetering, reorganisatie van het inlandsch schoolwezen. Maar altijd vergeefs.

Thans eindelijk dan gaat de Regeering haar goeden wil aan den dag leggen en heeft zij zooveel fondsen bijeen gezocht als bij mogelijkheid maar te vinden waren om het schromelijk verzuim eenigszins goed te maken. Maar daarmede zal dan ook de uiterste grens van regeeringsbemoeienis inzake inlandsch onderwijs bereikt zijn. Daarmede meent de Regeering voor lengte van jaren verdere zorg aan deze zaak te kunnen ontzeggen.

Al wat zij bij mogelijkheid voor de geestelijke verheffing en technische voorlichting van den inlander beweert te kunnen doen, is in 't Indisch begrootings-ontwerp voor 1907 tot uiting gekomen. Uit de desbetreffende voorstellen, daarin opgenomen, kan blijken hoe, onder den invloed der koloniale „ethiek“, de emancipatie en de assimilatie van dien inlander der Regeering nu ter harte gaan!

Bij onderaf. 63a van dat begrootings-ontwerp wordt f 740.000 aangevraagd voor reorganisatie van het inlandsch onderwijs, bestaande uit de navolgende maatregelen;

f 42.900 voor reorganisatie en uitbreiding der kweekscholen door invoering van het Nederlandsch als leervak en openstelling der bestaande inrichtingen te Badoeng,

Djocja en Probolinggo voor 100 leerlingen elk;

f 43.200 voor reorganisatie der 1ste klasse scholen, eveneens door invoering van onderwijs in de Nederlandsche taal;

f 73.750 voor verbetering der bestaande 2de klasse scholen;

f 583.000 voor uitbreiding in 1907 van het aantal 2de klasse scholen met 186, en

f 137.000 voor de stichting eener ambachtsschool.

Dan is bij onderaf. 63 nog f 20.000 uitgetrokken voor proefneming met de stichting van „gemeentescholen“.

Voor de toekomst blijft, volgens de plannen des ministers, dan nog het uitzicht geopend op:

de oprichting van een kleine 600 2de klasse scholen elk à f 3.085,

id. van ruim 500 scholen 2de klasse a f 575,

de stichting van een nieuwe kweekschool te Semarang en id. van 2 ambachtsscholen.

Het lijstje wordt gesloten met de toezegging des ministers tot indiening eerlang van een afzonderlijk voorstel ter opleiding van inlanders aan een te stichten rechtsschool.

Men overzie dit lijstje eens en rekene na wat en hoeveel van al dat voorgestelde en voorgespiegelde ten goede zal komen aan de eigenlijke, zoo noodige emancipatie van den klein-n man. Sla de gelegenheid tot het ontvangen van onderwijs, als het zóó zal zijn „uitgebreid“ en „gereorganiseerd“, weer eens om over dat gansche volk van miljoenen en zie dan in hoeverre het verzuim van eenen tegenover den desa-man door ons zal zijn ingehaald. En hoe hoog hebben wij de waarde van dat eigenlijke volksonderwijs dan nog aan te slaan voor 't praktisch leven van den kleinen man? Het ondoelmatige daarvan werd menigmaal in 't licht gesteld. Zoo b.v. schreef mr. P. Brooshoofd er eens van: „Het leert hem niets van wat hij (het Javaansche volkskind) noodig heeft voor zijn betere broodwinning, ambacht of landbouw, maar slechts eenige schoolwijsheid, die hem eerder op het bedrijf zijner vaders minachtend zal doen nederzien en aanleiding geven om, als beunhaas of vliegend procureur zijn dorpsgenooten eenige centen uit den zak te kloppen“. De dessalieden, die dan nog hunne kinderen naar school zenden, nemen ze dan ook veelal na hoogstens twee jaren weer terug om hen niet te ontwennen aan ploeg of patjol. Eigenlijk volksonderwijs bestaat dus, zelfs op Java nog niet.

Oost-Indische Berichten.

De komende beschaving op Nieuw-Guinea. Aan het kort verslag betreffende Zuid-Nieuw-Guinea over de maand Juli 1906 is het volgende ontleend:

De bevolking der bezuiden de Meraukemonding gelegen kustlandschappen hield zich rustig. Zij hield zich bezig met het aanleggen der jaarlijksche groote feesten, waartoe talrijke vreemdelingen werden uitgenoodigd, om groote hoeveelheden varkensvleesch en watie, een zelfbereide, bedwelmende drank, te verorberen.

Ook de nog wat angstvallige bewoners van het in Mei jl. getuchtigde landschap Kakarieke bezochten weder de hoofdplaats.

De bevolking van het op den rechteroever der Meraukemonding gelegen landschap Oeroemerieke, welke in het laatst der vorige maand, zich had schuldig gemaakt aan het snellen van een tweetal vreemde Inlandsche schipbreukelingen, bleef voortvluchtig, zich schuilhoudende in het verwijderde gebied van Koeperieke en Manggaterieke.

Van uit den in de hoofdkampong Oeroemerieke opgerichten politiedienst, welke sedert voor een langdurig gebruik behoorlijk werd ingericht, werden door den assistent-resident en den aspirant-controleur uitgestrekte patrouilletochten in meergenoemd landschap ondernomen, waarbij onderscheidene schuilplaatsen voor wapens en levensmiddelen werden opgeruimd.

De bewoners der aangrenzende en zich tot de monding der Komberivier uitstrekkende landschappen bezochten herhaaldelijk den politiepost. De aldaar tijdelijk gevestigde vreemde handelaren ondervinden reeds thans den beveligenden invloed van dezen nieuwen bewakingspost.

Op dezerzijdsch verzoek begaven zich een tiental inboorlingen van het nabij de hoofdplaats gelegen landschapje Nawarie per prahoe naar het in Mei jl. wegens het houden van een sneltocht getuchtigde landschap Kaiboese, teneinde de bevolking aldaar aan te sporen tot spoedige uitlevering van den door hen geroofden knaap van den stam der Jawim-Onim. Zij keerden echter onverrichterzake naar Merauke terug, berichtende, dat de bevolking naar hare kampongs was terug gekeerd, doch dat eene sterke tegenpartij de ons goedgezinden belet het knaapje uit te leveren.

Den 27sten der verslagmaand ontvluchtte, tijdens afwezigheid van den assistent-resident, het in het voormalige militaire kampement geïnterneerde tweetal inboorlingen van Kaiboese, dat destijds aan meergenoemde sneltocht had deelgenomen. Door gewapende politiedienaren achtervolgd, weigerden zij aan de herhaalde sommatie om zich over te geven, gevolg te geven, waarop een hunner vluchtende werd neergeschoten, terwijl de ander na eenig verzet werd gegrepen en weder in arrest gesteld.

Daags daarop verschenen ter hoofdplaats een der oudsten van de hoofdkampong Kaiboese, namens het goedgezinde deel der bevolking onderwerping aan-

LAMBERT WATERREUS,

Sumatrastraat 279

b/d Bankastraat.

Den Haag.

Telefoon 1447.

Gandaria assin — Atjar gandaria.
Palmine (plantenvet) per blik à 1/2 kilo.
Bombaye ducks — Windham Corn (mais).
Nangoeng thee en Pouchong thee.
Geconfijte assem en Assem koekjes.
Sagoe Ambon — Daon Sirih.
Ijskan Tanah — Paroedans etc.
Geraspte Klapper — Java Rijst.

Abonnement geldig in

BERLITZ

meer dan 170 steden

SCHOOL

ALLEEN

Noordeinde 58 a

Gewaarschuwd wordt tegen arglistige nabootsing.

ALLE MODERNE

TALEN

Onderwijs Vertalingen

W. POPPINK,

Proefles gratis.

Prospectus franco.

Prins Hendrikstraat 141-143

DEN HAAG.

SPECIALITEIT in het vervaardigen van

Hut-, Mail- en Reis-KOFFERS.

BILLIJKE REPARATIE-INRICHTING voor alle soorten REISARTIKELLEN.

Oranje-Hôtel.

NIJMEGEN.

Speciaal ingericht voor
Indische Families.

H. HEIJNEN, Spui 109.

Gedurende de VERBOUWING voortzetting
van de

Opruiming

van Gasornamenten, Petroleumlampen,
Badtoestellen en Huishoudelijke Artikelen.

Mevrouw VAN DER WERFF

Neo-Malthusiaansch Deskundige

Oudste en meest gunstig bekende inrichting

De **éénige** inrichting op Neo-Malthusiaansch gebied
van geheel Nederland onder **Medische leiding.**

Speciale behandeling van vrouwenziekten

Stationsplein 45 b/h Rijswijksche plein.

Consult iedere werkdag van 11—2 en 7—10 uur.

Vraagt de Geïllustreerde Gratis-Brochure 40 pagina's
groot, Franco als drukwerk. Onder gesloten enveloppe
alléén tegen inzendingen van 10 ct. frankkeerzegels.

KAPLAARS

Herderinnestraat 9, den Haag.

biedende, doch verklarende, dat de sterkere kwaadgezinde partij, welke den geroofden knaap in haar bezit heeft, van geene uitlevering weten wil.

De wereldstad Bandoeng. De plannen tot uitbreiding van Bandoeng als garnizoensplaats beginnen een vaster vorm aan te nemen, zoo schrijft men uit de plaats aan het N. v. d. D.

Hoewel nog geen definitieve beslissing is genomen inzake de legering van 3 bataljons infanterie te die plaats, is voorloopig een f 50.000 toegestaan voor den bouw van de woningen voor officieren en personeel, werkzaam in de verschillende magazijnen.

Die magazijnen bestaan uit: de oorlogsmagazijnen, het magazijn van geneesmiddelen en de magazijnen der militaire administratie.

De twee eerstgenoemde zijn reeds geheel gereed en in gebruik genomen, terwijl de laatste nog dit jaar zullen gereed komen.

De woningen, die voor de officieren zullen worden gebouwd, komen op het vroegere sawahterrein, ten Oosten van Bandoeng, en ten Noorden van den spoorweg.

Meer nog dan vroeger zullen dus de Bandoengers binnen kort prat gaan op hun wordende „wereldstad“.

De predikant voor de Bali-expeditie. De predikant S. Bartstra, die aangewezen is om de expeditie tegen Bali als veldprediker mede te maken, is Zaterdag per „Brak“ vertrokken naar Ampenan om van daar naar het oorlogsterrein te gaan. De predikant is zeer ontstemd over het feit dat hij niet in de gelegenheid is gesteld om met de hoofdmacht van Batavia te vertrekken. Toen het telegram kwam, dat hij bij de expeditie was geplaatst was hij onmiddellijk gepakt en gezakt om scheep te gaan. Hij had er op gerekend om met de hoofdmacht mede te kunnen gaan, maar aan het Departement van Onderwijs heeft men zoo getalmd, dat hij niet vertrekken kon. Eerst een paar dagen later moest hij per spoor naar Soerabaja vertrekken. Ook zou hij nog te Soerabaja gebleven zijn, zoo de directeur van het Marine Etablissement, de heer Konig, hem niet in de gelegenheid had gesteld, met den gouvernements stoomer „Brak“ die juist met victualie naar Ampenan vertrok, mee te reizen. De predikant B. maakt zeer juist de opmerking, dat nu de troep in gevecht is, hij er juist bij behoort te zijn en niet als een trekschuit achteraan mag komen.

De gewonden en stervenden, moet ik bijstaan zegt hij. (N. Soer. Ct.)

Het sneuvelen van luitenant Schäfer. Met hem is weder een jong en veelbelovend officier aan het leger ontvallen. Wie den jeugdigen, opgewekten man gekend hebben, zullen hem gedenken als een prettig kameraad, met een open, vrijmoedig karakter, nobel en gevoelig in denken en handelen. Ook buiten het leger had hij vele vrienden, welke zijn ontijdig heengaan zullen voelen als een verlies van iemand, die een plaats innam in hun hart.

Enkele maanden geleden ging luitenant Schäfer voor het eerst te velde, na gedurende drie jaren, van de vestiging van den militairen post af, te Merauke te hebben doorgebracht. Zijne plaatsing bij de maréchaussée-compagnie op Celebes was er een te grooter onderscheiding door, getuigde van de verwachtingen, welke men van hem koesterde. Op schitterende wijze heeft hij daaraan voldaan, door zijn heldhaftig gedrag

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van
FRIEDA VON BULOW.

IX.

„De hartstocht der liefde sluimert in het gemoed van iedere vrouw,” dacht Maleen. „Daar komt iemand die hem plotseling wekt. Slechts voor dien éénen was dat mogelijk. Wellicht is het in het geheel zijn bedoeling niet, te wekken. Misschien wil zij het evenmin. Dat helpt niets. De liefde ontwaakt, en behoort haren wekker toe. Kismet. Maar niet noodzakelijk is het, haar nu de regeering over te laten. Als ook dat onvermijdelijk was, dan had ik niet met George mogen trouwen.”

Ook de gedachte van Rainer waren bij de ontdekking, dat Krome terug was, in een andere richting gegaan.

„Natuurlijk heeft de chef weer nieuwe ondernemingen op touw gezet,” dacht hij, „en heeft hij weer menschen noodig, om ze uit te voeren. De dagen van genoegen in dit Arabische Parijs en van gezellig familieleven met George en Maleen zullen nu wel ten einde zijn.”

Zwijgend en met verhaasten stap gingen zij verder.

In de hal wachtte hen een goed ontbijt. Daar zij zich vergenoegd hadden met een slok zwarte koffie en een beschuit, vóór het aanbreken van den dag, lieten zij het zich uitnemend smaken. Koffie, buffel-

bij de inname van Bontoe Batoe, waar hij aan 't hoofd van enkele vrijwilligers langs een steil bergpad de vijandelijke stelling binnendrong. Met de dappersten der dapperen van de amboineesche maréchaussée-compagnie had hij zich voor de volvoering van deze uiterst gevaarvolle opdracht beschikbaar gesteld. En dien dag was het geluk met de stoutmoedigen. Het ridderkruis der Militaire Willemsorde, op zoo eervolle wijze verdiend, zal echter de borst van den moedigen aanvoerder niet meer sieren, slechts zijn naam zal prijken op de lijst der geridderden. Aldus beschikte het lot.

Maar wie het leven kent en velen sterven zag, zal zeggen: zijn lijden was kort en de eervolle dood op het slagveld is een benijdenswaardig einde.

Het leger echter betreurt het verlies van een zijner beste officieren, van een veel belovend aanvoerder. (Javabode).

Onze artillerie. „Onze vesting-artillerie, schrijft het Nieuws v. d. Dag, had vroeger, wat het materiaal betreft, een alles behalve gunstigen naam, en menigeen heeft gemeensmuild om de verzameling der meest uiteenlopende typen van geschut, getrokken of glad, achterlaad of voorlaad, kortom: een schilderachtig allegaartje. En niet ten onrechte noemde men den Directeur van het Materieel wel eens den „Directeur van het Oudheidkundig Kabinet.”

Hoe is dat alles met een tooverslag veranderd. Tegenwoordig van alles de nieuwste snufjes: achterlaadhoutiers en mortieren, forten en snelvuurgeschut. Met een mengeling van stille bewondering en chauvinisme constateeren we telkens die wonderbaarlijke metamorphose, welke onze artillerie zoo geheel up to date maakte.

Evenwel, in één opzicht bleek de artillerie steeds dezelfde: zij behield het monopolie der geestige verrassingen. Aardige verrassingen, heel leuke moppen soms, als bij de infanterie, met onbruikbare geweer-munitie, ledergoed dat niet deugt, enz.

Ook wat betreft de geschut-munitie had men al eens surprises.

Zoo werd, tijdens de z.g. „buskruitkeering”, die het vorige jaar op sommige werken in de Preanger werd gehouden, geconstateerd, dat de opgelegde voorraad projectielen voor het snelvuurgeschut onbruikbaar was, en óf moest worden afgekeurd, óf door het aanbrengen van verbeteringen weer bekwaam moest worden gemaakt. Verbeeld u, de munitie, die in geval van mobilisatie dadelijk noodig zou zijn geweest!

Groote ontsteltenis bij de artillerie, en een massa is daar toen over geschreven, zoodat ze er nu, op het Hoofdbureau, een heel net „bundeltje” over hebben, in het archief.

Naar wij meenen zijn daarna bevelen gegeven, om de munitie (projectielen) ongevuld op te leggen, zoodat de mogelijkheid niet geheel is uitgesloten, dat nu, bij eventuele mobilisatie, enkele projectielen worden aangetroffen, die in orde zijn.

Thans is er met de, op enkele plaatsen opgelegde snelvuurmunitie wederom iets niet in orde.

Vergissen onze berichtgevers zich niet, dan is het de zekerheidsschroef der granaten, die zóó vast in het projectiel gerpest is, dat men het ijzer rond de schroef moet uitboren, om het ding er uit te kunnen krijgen.

We zeiden daar, te meenen dat het de zekerheidsschroef was, maar het kan ook zijn, dat het een andere schroef was, of zelfs heelemaal geen schroef, maar een pin. Het leek ons der moeite niet waard, dat uit

melk in ijs gekoeld, versche eieren, honing en brood — een lucullisch dejeuner.

Ondanks zijn voortreffelijke eetlust maakte Rainer haast. Zoodra hij zijn honger gestild had, stond hij op. „Ik moet gauw weg, om mij bij den chef te melden. Zal ik de groeten doen?”

„Ja, wil je?”

Toen hij weg was, verfrischte Maleen zich door een koel bad, want de lange tocht had haar ondanks het vroege uur warm en moe gemaakt.

Het heetste jaargetijde brak aan, als men zich eigenlijk alleen in koud water behagelijk voelt.

Zij deed een heel lichte, losse, witte huisjapon aan en hield zonder zich te haasten, toezicht op de huishouding.

Nu moest zij zorgen, dat alles in huis ordelijk zijn gang ging, ook zonder het gezag van den meester.

Het was tien uur geworden.

Maleen stond in het voorhuis, en trachtte met behulp van Tsjekanajo's taalkundige bekwaamheden, een rijken inlander begrijpelijk te maken, dat zij het paard, dat hij haar als eeregeschenk brengen kwam, bij de afwezigheid van haar „bana” niet aannemen mocht.

De inlander begreep er niet veel van, of wilde niet begrijpen. Juist toen hij na lang over en weer praten eenigszins gepiqueerd heenging, kwam Krome binnen, met zijn door zon en zee gebruid, verweerd gezicht, zijn schanderen, moedigen, vastberaden en opmerkzamen blik.

Maar in zijn oogen lichtte iets op, dat zij vroeger niet daarin gezien had.

En wat zij zag, deed haar sidderen van ontroering. Het was, alsof hij zeide: „Ik leg mijn ziel aan uwe voeten.”

In werkelijkheid wisselden zij slechts de conventionele begroetingswoorden.

Betuiging van spijt zijnerzijds, dat hij Dietlas en

te pluizen, want, als toevallig het eene onderdeel goed is, dan moet er toch iets anders zijn, dat niet deugt, omdat nu eenmaal nimmer bij onze artillerie iets geheel in orde schijnt te kunnen zijn.

Enfin, men heeft één troost, n.l. dat de Chineesche artillerie nog beroerder is ingericht, want in den 1894er oorlog bleken sommige projectielen met zand te zijn gevuld.

Zouden we het heele quasi moorddadige rommeltje maar niet op vendutie brengen?

En stuurt onze G. G., die precies weet waar Abram de mosterd haalt, misschien daarom bij voorkeur geen artillerie mee op expeditie, omdat Z. Exc. precies weet, wat ze waard is?”

Een polikliniek te Soerabaja. Goed voorbeeld doet goed volgen: Batavia heeft reeds een dergelijke nuttige instelling als bovengenoemd. Thans is ook, naar men in de soerabajasche dagbladen leest, Soerabaja aan de beurt, en wel op initiatief van dr. R. Grün. Zij zal gevestigd worden in een lokaal van het christelijk militair Tehuis in de Heerenstraat, dus in de benedenstad, met het oog op den wensch der aan de polikliniek verbonden geneesheeren om vooral de minvermogenenden van specialistische hulp te voorzien; en deze wonen voor een aanzienlijk gedeelte in de benedenstad. De geldelijke voorwaarden zullen zeer billijk zijn, terwijl de meeste apothekers ter plaatse zich bereid hebben verklaard, de recepten der polikliniek tegen lager prijzen te bereiden.

Aan de polikliniek, die reeds primo October zal beginnen, hebben zich verbonden de artsen: D. J. Fangman voor interne ziekten; J. W. van der Spek voor huid- en geslachtsziekten; T. Ameschoot voor oogziekten; C. L. Van Steeden voor keel-, neus- en oorziekten en R. Grün voor chirurgie en gynaecologie (als oud-assistent van prof. Rotgans en volonair bij prof. Treub te Amsterdam heeft de laatste gelegenheid gehad zich ter dege voor te bereiden).

Elk dezer medici zal 3 spreekuren per week houden. Men twijfelt niet, of de polikliniek zal een groot succes blijken. De mindere klassen zullen er ten eerste mee ingenomen zijn.

Malaise te Singapore. Op goed gezag weet de Pinang Gazette mede te deelen dat in de afgelopen acht maanden niet minder dan zeventig inlandsche firma's te Singapore hun betalingen hebben moeten staken.

Het blad trekt daaruit niet ten onrechte de conclusie, dat 't met den handel in de Straits niet geheel rictig is.

Voornamelijk wordt dit toegeschreven aan Duitsche en andere buitenlandsche handelsfirma's, die den inlandschen handelaar te lang crediet geven. Vroeger was het gewoonte op de maand betaling te vorderen en een aantal Engelsche firma's houden hieraan vast. Thans wordt echter tot zelfs negen maanden crediet gegeven. De handelsfirma's die dit doen, stellen zich schadeloos voor renteverlies en risico door grooter winst te nemen.

Hun stelsel is hooge winst bij groot risico en wanneer de afnemer dreigt over den kop te gaan, weten zij 't wel zoo te plooiën dat zij weinig schade te dragen hebben.

De klad in den producten- en huidenhandel. Het is algemeen bekend dat in de laatste jaren te Soerabaja een zeer levendige handel wordt gedreven in huiden en producten. Verschillende handelshuizen heb-

Kramer niet meer aantrof, informaties hoe zij het maakten, en zoo meer.

Zij ging met hem de hooge steenen trap op naar de hal.

„Wat wilde die rijke Stoedi zoeven van u?” vroeg hij.

Zij vertelde lachend, dat hij haar een paard had willen cadeau doen.

„Dat bewijst mij, dat zij u reeds voor een zeer invloedrijk persoon aanzien,” zeide hij. „De inlanders weten precies, aan wien zij geschenken geven, en waarom. En zij meten de waarde der gaven af naar het voordeel, dat zij er door hopen te verwerven.”

„In dit geval zal het wel meer om mijn man te doen zijn,” meende zij.

Hij zweeg.

Tusschen de open bogen van de hal bleven zij staan.

Beneden fladderden geel-, groen- en roodsnavelige vogeltjes om het neerplassende water, en baadden zich.

Ne een stilte, die haar ten slotte drukkend werd, hervatte Maleen:

„Hoe is het u op uw langen zeiltocht gegaan?”

„Ik had een talisman bij mij,” zeide hij: „Als ik wist, dat niemand op mij lette, heb ik hem tevoorschijn gehaald en gekust.”

Terwijl hij dit zeide, haalde hij een opgevouwen papiertje uit zijn borstzak en bracht het aan zijn lippen.

Zij volgde dit voor hem zoo vreemde, sentimenteetele doen met verbaasde oogen.

Hij toonde haar het papier en zij herkende een onbeduidend briefje, dat zij hem even voor zijn vertrek geschreven had, naar aanleiding van het rapport, dat hij haar ter inzage had gezonden, en dat zij heel mooi en goed had gevonden.

Verbleekende, wendde zij zich af, legde den arm op de ballustrade en keek aandachtig den tuin in,

alsof het gedoe der parelhoenders en papegaaien eigenlijk het eenige was, waarvoor zij belangstelling voelde. Intusschen zag zij niets.

Zwijgend, met onbewegelijk ernstig gelaat, liet hij zijn talisman weer in zijn borstzak verdwijnen.

Intusschen had Maleen zich hersteld, en de noodzakelijkheid ingezien, intimiteiten van deze soort voor het vervolg te voorkomen. Zij keerde zich weer naar hem toe, en sloeg een onverschilligen conversatietoonaan.

„Wil u even wachten, Dr. Krome, dan laat ik gauw nog wat voor uw ontbijt gereed maken.”

„Ik heb reeds gedejeuneerd.”

„Een kop thee wil u nog wel, als ik ze klaar maak.”

Zij ging de gang in. Het witte, fijn batisten kleed sleepte haar na en gaf hare gestalte iets trotsch, dat hem bijzonder goed beviel.

„Een mooie, fiere vrouw,” vond hij.

Hij legde onder mannen een bijna luidruchtige levendigheid aan den dag. Haar tegenwoordigheid maakte hem stil.

Alles wat aan teeder gevoel sliep op den bodem van zijn trotsche ziel, ontwaakte tegenover deze vrouw, en drong zich naar de oppervlakte.

In haar tegenwoordigheid was hij zachter, fijnevoeliger, nederiger dan anders.

Toen zij terugkwam, werd zij gevolgd door twee zwarten.

De een droeg een bronzen driehoek, waarin het koperen theeketeltje hing, de ander hetgeen verder tot de theebeereiding behoort, op een zilveren blad.

Terwijl zij de thee opgoot en inschonk, moest Abdallah haar helpen. Daarna bleef de bediende achter haar staan.

Zij vroegde naar Erich Kramer.

„Hij moet zich door bovenmatige strengheid bij de zwarten gehaat hebben gemaakt. Zij noemen hem den „Banq mkali.”

„Strengheid is hier beter dan zachtheid,” was Krome's opinie. „Onze negerbevolking erkent nu eenmaal slechts het gezag van degenen, waarvoor zij bang is. Wie dat niet geloof, kent de toestanden hier niet. Als wij hun eerst ingeprent hebben, dat wij baas zijn, dan mag men later zoo zacht met ze om gaan, als zij verdragen kunnen. Maar nu reeds hier naar Europeesche humaniteitsbegrippen te werk te willen gaan, dat zou een misgreep zijn, die wel eens onze geheele koloniale toekomst in de waagschaal zou kunnen stellen.”

„Ja, zeker.”

Hij zag haar aan met een glimlachje van verstandhouding.

„U denkt zeker: Waarom betoogen te houden over dingen, die geen verstandig mensch betwijfelt?”

Zij knikte.

„Maar de verstandigen zijn helaas hier, als overal, een onbeduidende minderheid. De groote meerderheid in Duitschland bestaat in humaniteitsapostelen, die in iedere noodwendige en nuttige hardheid, een uit willekeur en plaagzucht voortkomende wreedheid geeselen.”

„Ons arm Duitschland lijdt aan theoriënkoorts,” sprak zij.

Hij lachte.

„Ik hoop het zoover te brengen, dat ik het van die ziekte genees.”

„Maar om op Kramer terug te komen. Wat men hem in het bijzonder verwijt, is zijn opvliegendheid, waardoor hij zich tot allerlei buitensporigheden laat vervoeren.”

„Ja, helaas! riep Krome levendig. „Ongelukkig genoeg heeft hij zijn temperament niet in zijne macht. Desondanks is hij een van mijn degelijkste helpers, met een enorm organisatievermogen. Daarom verheugt het mij, dat Dietlas toegestemd heeft, eens met hem mee naar boven te gaan. Nu kan hij zich met eigen oogen overtuigen, hoe de zaken staan op de bergplantage.”

Nadat Krome heengegaan was, kwam Rainer weer. „Maleen”, zeide hij, „ik geloof, dat jij den meesten invloed hebt op den chef.”

Zij kreeg een kleur.

„Waarom?”

„Zeg hem toch eens, dat je ook zonder mij wel klaar komen kunt. Het kan jou toch geen plezier doen, alshij mij om uwentwil hier terug houdt?”

„Doet hij dat dan?”

„Ja. Ik had stellig verwacht, dat hij mij de eerstvolgende expeditie zou opdragen, en in plaats daarvan gaat Rudiger.”

„Misschien heeft hij voor jou iets bijzonders op het oog.”

„Nee. Ik heb hem daar straks gevraagd, of ik hier nog langer moet rondboemelen. En wat zegt hij me: „Ik mag je niet van je zuster wegsemen.” Maar dat zie ik niet in.”

„Ik zie het ook niet in,” stemde Maleen toe. „En heb je hem je meening gezegd?”

„Nee. Daar ben ik niet toe gekomen, en daar had ik ook niets mee bereikt. Als jij er eens over spreekt met hem, is het veel beter. Ze zeggen allemaal, dat hij wel naar jou luistert.”

Zij keek op haar handen, en zweeg.

„Het is natuurlijk allergezelligst,” ging hij voort. „hier met je samen te wonen, alsof wij thuis zijn. Maar voor de gezelligheid alleen zijn wij toch niet hier.”

ELITE SHOES H. HESSELS & ZON

Importeurs van

Maat- en Reparatie-Ateliers

Amerikaansch Schoeisel
Schoeisel voor Indië

Vos in Tuinstraat 4
tegenover „Hotel des Indes”

Piet Heinstraat 117

B. BERKSEN

Brood- en Beschuitfabriek
„DE OUDE VETTE HEN”

ANNO 1680

OUDE MOLSTRAAT 8

DEN HAAG

BIJ 'T STADHUIS

TELEPHOON 2480

GEWOON- EN LUXEBROOD

in groote verscheidenheid

Beschuit, Krentenbrood enz.

Bereid uit alleen prima Grondstoffen.

Geregelde bediening waarbij de Brood-
tang gebruikt wordt door alle wijken
van Den Haag en Scheveningen . . .

J. J. REESER.

Meubeleering,

Behangerij, Stoffeenderij.

Piet Heinstraat 116. Elandstraat 76 en 86.

Telefoon 1740.

G. J. HEEMSKERK

OBRECHTSTRAAT 198 hoek REINKENSTRAAT.

Telefoon 3641.

Van af heden verkrijgbaar de Koffie en Thee
der Firma de Wed VAN NELLE te
Rotterdam.

Koffieprijsen p. ½ K.G.	Theeprijsen p. ½ K.G.
Rood merk . . . 60 cts.	Gebroken N ^o . 1 f 1.50
Zwart " . . . 54 "	Afternoon tea . " 1.25
Groen " . . . 52 "	Zuivere theëen " 1.00
Paarsch " . . . 50 "	" " " 0.80
Ook verkrijgbaar	" " " 0.65

Alex Meier Koffie Thueré Thee
prijzen 57½, 67½, 80 ct. f 1.50, 1.25, 1.00, 0.80

Aanbevelend, G. J. HEEMSKERK.

TRANSVALIA.

Prins Hendrikstraat 74.

ECHT JAEGER.

Dames Modeartikelen,
Kinderblouses, Jongensbroeken,
Geconfectioneerde ondergoederen,
Corsetten.

Th. FRANKEN,

Confiseur, Patisier, Glacier.

Sumatrastraat 1g, bij het Kanaal,

's-GRAVENHAGE.

Telefoon No. 1460.

Ch. F. RIJKEN & Co.

Vleugels, Piano's, Orgels.

Verhuren, Stemmen, Repareeren

NIEUWSTRAAT No. 26.

Koninklijke Brood- en Beschuitfabriek, LENSVELT NICOLA,

DEN HAAG, Telefoon No. 2531. VEENESTRAAT 23.

LUNCHEON ROOM.

Haagsche Beschuit.

De Goedkoop Winkel van

H. DE LA COURT.

Chemische producten,

Borstelwaren, Sponsen, Zeemleder,

TOT DE LAAGSTE PRIJS.

Hemsterhuisstraat 283.

J. F. HANSEN, Mr. Smid.

MAGAZIJN van

Baden, Geysers, Haarden, Kachels en Fornuizen.

GASORNAMENTEN.

Huishoudelijke Artikelen.

KEPLERSTRAAT hoek Regentesselaan,

'S-GRAVENHAGE.

W. PAULUSSEN.

Drogist, SPUI 156 a

recht over de St. Jacobstraat.

GOEDKOOPSTE en SOLIEDSTE adres

voor Parijzer Gummi- en Verbandartikelen.

Brückel Mutzenbach,

Veenestraat 22, hoek Kettingstraat,

'S-GRAVENHAGE.

Toiletartikelen, Kramerijen, enz.

J. A. M. Zeij

Tailleur, Heerenstraat 13a.

voorheen Chef-Coupeur te Soerabaia.

Uitrustingen volgens de in
Indië gedragen Modellen, voor
Officieren, Ambtenaren
en Particulieren.

Den Haag, Leiden, Delft, Rotterdam.

BURGWAL 8 PAARDESTEEG 7 CHOORSTRAAT 21 KORTE HOOGSTR. 6

DAMES leest de volgende week de annonce van de speciaal voor Indië
ingerichte Mode-Magazijnen van

E. v. d. HORST,

Hoofmagazijn Burgwal 8, bij de Wagenstraat, Den Haag.

Alle goederen voor de helft der gewone prijzen.

De Koffiebaal. — Apeldoorn.

Telefoon No. 117.

HANDEL in KOLONIALE WAREN, COMESTIBLES enz.

Prima adres van gebrande KOFFIEBOONEN. Hoog of laag gebrand naar keuze.
Geurige THEEEN in soorten.

Monsters op aanvraag verkrijgbaar. Depot van NUTRICIA KINDERMELK.

Aanbevelend, C. TEN CATE.

„Nee, daar heb je volkomen gelijk in.”
„En weet je, veilig ben je hier in Oengoejda, met Krome tot vriend, en al de konsuls om je heen, als in Abrahams schoot — ook zonder mij, en zonder George.”

„En af was dat niet zoo,” antwoordde zij, „al waren er wezenlijk gevaren, dan zou ik die evengoed het hoofd kunnen bieden, als jelui allemaal. Ik zie heelemaal niet in, waarom juist ik in de watten gepakt zou moeten worden.”

„Je bent een echte Waltron,” zeide hij trots. „De leden van ons geslacht hebben naar hun veiligheid nooit veel gevraagd. Wij wagen liever. Hier is overigens een briefje van den buitengewoon-zaakgelastigde van Portugal. Hij biedt je confituren ten geschenke aan.”

Zij glimlachte.
„Dat cadeautjes geven vindt ik zoo komiek! Maar George zegt, ik moet het mij maar laten welgevalen. Dat is nu eenmaal zoo 's lands wijs, Pater Dieudonné zond mij gisteren een drieventros, die wezenlijk aan de beroemde van Jozua en Kaleb herinnert. Zie maar, daar ligt hij.”

„Een product van de kloostertuin. Mooi, maar zuur. Zij moeten wel onrijp geplukt worden, anders verdrogen zij.”

„En de Italiaan, Ridder Despini, heeft een geheele mand mousscerenden wijn gestuurd! George zegt, dat hij naar parfum smaakt.”

„Dat hindert niet. Wij zullen ze toch wel opdrinken.”

Zoo babbelden broer en zuster.
Maleen sprak opgewekt over louter onverschillige dingen, om de opwinding van haar hart te overstemmen.

In den namiddag van den volgenden dag bracht Bobosjo een briefje van zijn heer voor Maleen. Het luidde:

„U zou mij een grooten dienst bewijzen, mevrouw de barones, wanneer u eens hierheen zou willen komen. Ik heb een geheel stapel belangrijke brieven uit Berlijn gekregen, die ik u gaarne wilde voorleggen, om een en ander daaruit met u te bespreken. Ik geef de officieele stukken niet gaarne buitenshuis, vandaar dat ik het waag, het verzoek tot u te richten, met uw broeder bij mij te willen komen. Schikt u dit intusschen niet, dan zal ik u de missives zelf komen brengen . . .”

Enz.
Maleen dacht na. Zij was van meening, dat George, ware hij er geweest, haar niet toegestaan zou hebben, op een oproeping van Krome naar het Deutsche clubhuis te gaan.

Op een formeele uitnoodiging, ja, dat was iets anders. Maar de wijze, waarop Krome schreef — kom maar bij mij, want dat is mij gemakkelijker — zou hem zeker onaangenaam zijn geweest, en hij zou haar vermoedelijk kortweg verboden hebben, te gaan.

Hij was volgens de wet haar heer en meester en maakte van zijn meesterschap gebruik.

Maleen gehoorzaamde meestal zonder tegenspreken. Zij deed het, zonder dat George in het minst vermoedde, hoe weinig natuurlijk haar dat afging.

Zij was toegeeflijker en deemoediger en zachter tegenover hem, dan in haar aard lag, en dat, doordien zij zich schuldig voelde tegenover hem.

Want zwijgend, had zij hem toch belogen. Zwijgende, beloog zij hem steeds voort.

Al wist hij ook, dat zij hem minder liefhad dan hij haar, hij zou toch nooit geloofd hebben, dat zij een ander werkelijk liever had.

Ach, en dat had zij toch!

Zij beminde en bewonderde dien ander grenzeloos. En daarom wilde zij hem zoo gaarne gehoorzamen! Daarom verlangde haar geheele hart er naar, zijn wil tot den haren te maken. Daarom zou zij nu naar hem toegaan, ondanks George.

„Nu? Heb je alle raadselen des levens opgelost?” vroeg Rainer, die haar, met stille vrolijkheid over haar diep nadenken, had gadegeslagen.

Zij zag op en reikte hem Krome's briefje toe.

Hij las het door en kreeg een kleur van verrassing. Zooveel hechte de chef, van wiens scherpzinnigheid hij diep doordrongen was, aan het oordeel van zijn zuster!

Zij was heel verstandig, ja, maar overigens immers toch maar een onwetende vrouw!

Als zij eens niet tevens beminnelijk en mooi geweest was? — dacht hij sceptisch.

Het kwam hem intusschen niet in de gedachten, dat men zulk een wensch van den Chef anders dan als een bevel zou kunnen opvatten.

„Nu, dan zullen wij maar dadelijk er heen gaan,” zeide hij, zijn zuster het briefje teruggevend.

Op hun gemak drentelden zij een kwartier later door de vuile, nauwe straten van de stad.

Tusschen de bewoonde steenen huizen lagen ruïnen waarop zich een welige plantengroei verheef. Maar ook op de muren en platte daken der huizen groeiden naast bloeiende klimplanten, geheele struiken en boomen.

De huizen waren naar den straatkant kaal, met hun weinige, getraliede vensters en hooge, witte muren geleken zij op gevangnissen. Al wat leven was in deze oriëntale-mohammedaansche woningen, speelde zich af in de open hal en den binnenhof.

(Wordt vervolgd).

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
Hofleveranciers
van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder.
Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.

Ned. Fabrik van
alle soorten Borduur- en
Passementwerk.

STOOMGALONWEVERIJ.
FRANJES, EMBRASSEN enz.
voor Meubelpassementwerk.

Foto's van banieren gratis
ter inzage.

Toko Bahroe,
Van Kinsbergenstraat 126
DEN HAAG.

SPECIAAL ADRES voor
Versche Boembloe-Boembloe, Kroepoeks,
Petis Ikan, Petis Oedang,
Diverse Zuivere Siropen.
SAMBALANS. Dodol en Wadjieek,
import Grieksche Muskaat Wijn, enz.
Verzending Binnen- en Buitenland
Billijke vaste prijzen.

Aanbevelend,
W. BARNAS.

PIANO- en ORGELMAGAZIJN
G. A. J. VAN KALMTHOUT,
Smetiusstraat 3. — Nijmegen.

HUR PIANOS EN ORGELS
van af f 250 per maand.
LEVERING OP TERMIJNBETALING
Stemmen. Repareeren. Inruilen.

H. v. DOOREN & Cie.
MODES.

DEN HAAG. SCHEVENINGEN. AMSTERDAM.
5 Hoogstraat. 11 Oranjegalerij. 24 Leidschesstr.

„ADLER” Schrijfmachine.

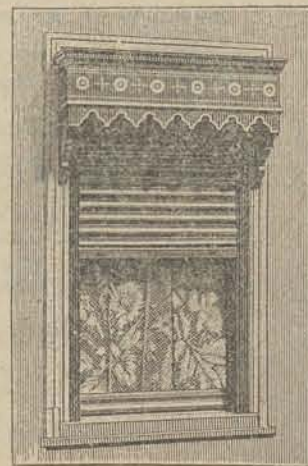

Onmiddelijk, volkomen en blijvend zichtbaar schrift, groote doorslagkracht om tot 15-20 doorslagen tegelijk met het origineel te maken.

Bijzondere eenvoud in constructie, voorzien van alle denkbare voordeelen. Voor Indië de meest gewilde machine.

Hoogste onderscheiding Gouden Medaille, Tentoonstelling van Gemeente-Administratie, gehouden te Amsterdam, Sept. 1906.

Imp.-Exp.: **B. J. RUBENS & Co.,**
Amsterdam, 11 Nic. Witsenkade.
Telefoon 1923.

Pension Büchner.

Laan van Meerdervoort 198,
hoek PERPONCHERSTRAAT
Den Haag.

Logies te verkrijgen
per maand, per week en per dag.
Volledige Badinrichting in huis

Nieuw-Malthusianisme.

Mevrouw VAN DAM

dagelijks te spreken van
10-4 en van 7-9 uur.
(Zondag op verzoek)

-:- Tollensstraat 106 -:-

Oudste en vertrouwdste
adres van nieuwe Malthu-
siaansche middelen.

Inlichtingen en Brochure
op aanvraag kosteloos

„Wat geeft den kunstenaar nieuwen werklust? Wat doet hem soms scherper zien, zich opgewekter en gemakkelijker uiten? 't Is alleen een glas goede wijn! De wijn steunt ons in het leven met al zijne zorgen; de wijn schenkt ons zoo nu en dan uren, dat wij alle muizen-nesten uit het hoofd zetten en gelooven wonder wat te kunnen doen.” (GUSTAV FLOERKE, Zehn Jahre mit BÖCKLIN).

Deze woorden van den beroemden Böcklin, die in weerwil van veel zorgen en verdriet een wonder-scheppenden geest behield, mogen een ieder opwekken om het vermoeide hoofd tot nieuwen arbeid te sterken met een glas **Porto Tinto Velho**, matig-spiritueele en bouquet-rijke wijn, van f 2.— de fl., f 40.— de 24 fl., van **C. L. Drossaers**, te 's-Gravenhage, Lange Voorhout 88 B.

A. SCHARENBERG,

Hofleverancier.

GROOTSTE KEUZE

Thee- en Presenteerbladen,

THEESERVIEZEN,

Koffiestelletjes, Bouilloirs,

enz. enz., enz.

's-Gravenhage, Hoogstraat 15

HEINEKEN'S

(Oudste) Glazenwasscherij
Stoom Jaloezieën- en Rolluikenfabriek.
Driehoekjes 3, voorh. Wagenstraat 39a, Den Haag.

Telefoonnummer 2478.

Amsterdam, v. d. Helststraat 1,
Utrecht, Potterstraat 20,
Hilversum. Arnhem. Nijmegen.

ben dan ook aan hun opkoopters in de dessa's groote sommen gelds in afrekening gegeven om zoo voordelig mogelijk in te kunnen koopen. Deze voorschotten liepen bij sommige firma's nog al op, maar, zooals te voorzien was, hebben verscheidene leveranciers van producten misbruik gemaakt van de goedheid der firma's en de pas gefailleerde personen van Hugo van Zuijlen en Abraham F. de Rochemont zijn mede aanleiding dat de handel heelemaal geen voorschot meer wil geven aan leveranciers van producten en lui den.

De handel betaalt liever wat meer voor deze artikelen dan het risico te hebben dat het voorschot niet verrekend wordt.

Ook nu moeten de goeden het voor de kwaden ontgelden, want de leveranciers die werkelijk geen slechte bedoelingen hebben, kunnen nu geen voorschot meer krijgen, alleen zij die dus over eigen middelen beschikken, kunnen hun bedrijf voortzetten.

(N. Soer. Crt.)

Gouvernements beschikkingen. Bewilliging is verleend op de akte van oprichting der te Soerabaja gevestigde naamloze vennootschap „Cultuur Maatschappij Goenoeng Moroe”, en op de wijziging van artikel 8 der statuten van de te Batavia gevestigde naamloze vennootschap „Maatschappij tot exploitatie van vastigheden.”

Een ordonnantie is vastgesteld houdende goedkeuring van de gewijzigde statuten der bij ordonnantie van 10 September 1883 als rechtspersoon erkende vereeniging „de Meisjesschool”, te Soerabaja.

Het vertrek der troepen van Soerabaja. Dat was een dol enthousiasme Dinsdag middag, toen de krijgers voor Bali zouden vertrekken! vertelt het Soer. H bld. En toch was het slechts de artillerie, die vertrok; het grootste deel der te velde trekenden bestond uit een uit Buitenzorg gekomen compagnie, welke alles behalve hoog opgaf van het slappe uitgeleide, dat de Bogorsche burgerij haar had bereid. 's Middags om half drie verzamelden de troepen zich bij den stadstuin en werden door den plaatselijken commandant vluchtig geïnspecteerd; daar kwamen twee trams, vlug werd ingestapt, de muziek volgde en onder luid gejubel en een vroolijken marsch ging het naar Oendjong.

Flora's kinderen vonden overal een plaats; op hoed, borst of bajonet; de officieren kregen bovendien een handbouquet.

Aan het einde der laan werd, in afwachting van den komst van den kolonel, eenigen tijd gerust, en van deze pauze gebruik gemaakt om eene algemeene uitdeeling te houden van sigaren, limonade en sauzenbroodjes. Toen ieder het zijne had, werd „geef acht!” geblazen — de resident kwam en kort daarop de kolonel-afdeelingcommandant.

De soldaten hadden afscheid genomen van vrouw en kind, voor zoover die hier achterbleven en aanloeflijk was het te zien, hoe een oude kannonier zijn klein bruintje nog eens even pakte, voor Minah het huilende kind weer in haar slendang nam. Potentierlijk waren daartegenover de bedreigingen met dood en doodslag en nog erger van enkele inlandsche krijgers aan 't adres van hun Dulcinea's, wanneer zij het zouden wagen tijdens hun afwezigheid te „main gila sama orang lain.”

De kolonel trad naar voren uit den grooten kring van officieren van land- en zeemacht met hunne dames en sprak de troepen toe.

Aan boord werd nog menig hartelijk afscheidswoord gesproken o.a. door mevrouw Nijenburg, die de officieren der artillerie met een keurige toespraak en bijzonder fraaie bouquet aanbod namens de dames van het zwarte wapen. Door het groen was men lint gevlochten met de woorden! „Behouden thuiskomst”, een wensch, die zeker in aller harten weerklank heeft gevonden.

Waarlijk, de hier geëmbarkeerde troepen hebben niet over gebrek aan belangstelling te klagen gehad.

Zelfmoord. In de N. Soer. Crt. lezen wij, dat den 6n September jl. op de koffiëonderneming Soepit-erang, nabij Malang, een treurig voorval heeft plaats gehad. De heer R. D. L. baron van Bruggenhagen, employé dier onderneming, heeft zelfmoord gepleegd door het innemen van cyankali. De oorzaak van de dood is onbekend.

Agentschap der Javasche Bank te Medan. De Sumatra-Post verneemt, dat door mr. G. Vissering bereids is omgezien naar een geschikt terrein voor de eventuele vestiging van een agentschap der Javasche Bank te Medan. De aandacht is reeds gevallen op het huis naast de firma Kehding aan de Esplanade, toebehoorende aan de firma Khoe Tjin Tek. Reeds hebben besprekingen met den eigenaar plaats gehad.

Ook dit moge, meent het blad, als een voorspelling gelden dat de hervorming in het delische muntwezen licht voor de deur staat.

Men deelt ons mede, dat de chef der vierde afdeling van het departement der marine, de dirigerend officier van gezondheid der 2e klasse A. W. Pulle, aan den minister heeft verzocht zijn detachering bij dat departement met een jaar te verlengen en dat er alle kans bestaat, dat dit verzoek zal worden ingewilligd. (Java bode).

Plotseling sterfgeval. Vrijdag-nacht is, naar de soerabajasche dagbladen berichten, aldaar overleden de ritmeester J. W. F. Herfkens, die met twee jaar verlof naar Europa zou vertrekken, waar hij herstelling hoop te vinden voor zijn hartkwaal, waaraan hij reeds geruimen tijd lijdende was. 's Middags in de badkamer zijnde, gleed hij uit, welke val wellicht het einde der ziekte bespoedigd heeft.

Nederl. Indische Handelsbank. Naar ons wordt verzekerd zal, met ingang van den 1sten Januari aanstaaende, de heer J. F. der Kinderen optreden als hoofdagent van de Nederl. Indische Handelsbank en zal de heer H. J. G. Janssen van Raay zich van af dien datum uitsluitend wijden aan de behartiging der belangen van de Nederl. Indische Landbouwmaatschappij.

(Java bode).

Oogstvooruitzichten. De slechte berichten uit de residentie Bezoeki waar de tabaksaanplant ten Noorden van Djember nagenoeg volkomen verregend is, staan niet alleen. Ook de koffiëperceelen lijdende onder de zware regenbuien die dit jaar den drogen moeson een eigenaardig cachet verleenen. Op tal van plaatsen is de verwachte bloei der koffiëboomen of niet gekomen of onmiddellijk na zijn komst verregend. Vooral onze bergplanters in de grillige heer van wind en regen in de laatste jaren al heel slecht gezind. (Soer. H bld.)

Verlegging rechter Solo-dijk. De resident van Soerabaja is gemachtigd tot het beschikbaar stellen van een bedrag van f 9358.—, voor het verleggen van den rechter Solo-dijk bij de dessa Kendal Kedalon Keting en Doeriwetan, afdeling Grisee.

De Soesoehoenan is dezer dagen verjaard, maar erg druk liep het niet om hem te complimenteeren. Slechts weinige Europeanen volgden den resident, toen deze den vorst ging gelukwenschen.

Voor hen, die gingen, had in den kraton een interessante verandering plaats gehad in den opgang naar de sitinggil. Wij Europeanen, zegt de N. Vorstenlanden noemen het mooi, grootsch zelfs, het gezicht dat men daar heeft onder aan die ruime trap met het prachtig gewelf van de sitinggil-pendoppo vlak voor zich. Aan den bouwmeester, die dit alles zoo heeft kunnen treffen, ons compliment. Maar nu is ook het inlandsch karakter, of wil men liever, het typisch Solosche, aan dat grootsche opgeofferd. Het stemmig inlandsche is geheel verdwenen, heeft plaats gemaakt voor een opgewekt aanzien door de vroolijke kleuren van het pendoppo-plafond.

Wij hoorden die opmerking reeds maken door Europeanen; wat zal de conservatieve inlander daarvan denken? Zeggen zal hij niets, hij buigt het hoofd voor den vorstelijken wil, maar denken.....

Excavators voor de tinwinning op Banka. De directeur der burgerlijke openbare werken is gemachtigd om W. Goudswaard, chef van het atelier voor de herstelling en het onderhoud van het baggermaterieel te Semarang, tijdelijk ter beschikking te stellen van den ingenieur der 1ste klasse bij den dienst van het mijnwezen R. J. Boers, aan wien dienstreizen zijn opgedragen voor het verzamelen van gegevens, benodigd voor het bewerken der definitieve voorstellen omtrent de tinwinning op Banka met excavators te nemen proeven, ten einde dezen op zijne reizen naar het terrein der voormalige Solovalleiwerken te vergezellen voor het verstrekken van inlichtingen betreffende de nog beschikbare machinerieën, werktuigen en materialen, destijds voor die werken aangeschaft, welke voor bovengenoemde proefnemingen gebruikt kunnen worden.

Een Gemeentehuis. Men schrijft uit Buitenzorg aan het N. v. d. D.

„Naar ik uit zeer goede bron verneem, heeft de gouverneur-generaal het voornemen, het daarheen te leiden, dat aan den gemeenteraad van Batavia de beschikking worde gegeven over een terrein aan het Koningsplein-Noord, het terrein op den hoek van Gang Pool, naast zijn paleis, daar waar nu het monumentale wachthuis staat. Dit stuk grond is 40 meter breed en 175 meter diep, dus is het groot genoeg voor een gemeentehuis, te meer daar het naderhand vergroot zou kunnen worden met het gebouw van het departement van justitie.”

Royale gift. Naar wij vernemen, werd door het centraal comité van het Roode Kruis van de firma Ant. Justman alhier ontvangen een voorraad van 10.000 sigaretten, 5000 sigaren, 50 pak rooktabak en 1 kist steenen pijpen, bestemd voor de expeditionnaire troepen op Bali.

Dit belangrijk geschenk werd door het comité dankbaar aanvaard en zal eerstdaags naar Bali worden opgezonden.

(Java bode).

Gouverneur C. A. Kroesen. In het Soer. H bld. schrijft een inzender een en ander over den afgetreden gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, den heer C. A. Kroesen, als mensch zoowel als ambtenaar. Wij laten een gedeelte hier volgen, zegt de Java bode, dat zich aansluit aan de karakteristiek, onlangs door onze makassaarschen correspondent geleverd.

„In den heer Kroesen, schrijft hij, gaat een man van groote werkkraft en plichtsbefes onze kolonie verlaten. Door zijn stroef karakter heeft hij zich weinigen vrienden gemaakt, maar die weinigen zijn hem ook met hart en ziel toegedaan.

Een vijand van „uitgaan”, over het algemeen stil, soms bruusk in zijn optreden, onverschillig voor het oordeel der menschen, is hij voor onze indische maatschappij geen „beminnelijke” figuur geweest. In zijn dienst meedoogenloos voor elk vergriep, losstormend op den ambtenaar, die noch initiatief noch werkkraft bezat, een ieder vertredend, die niet met kracht en beleid arbeide, is hij een schrik voor zijne ondergeschikten geweest. Allen echter zullen moeten erkennen, dat, hoe hard het hen ook aangebracht werd, zij zeer veel van hem geleerd hebben. De gouverneur Kroesen behoort tot die menschen, die door hun ondergeschikten eerst op prijs gesteld worden, als zij vertrokken zijn.

Voor den vlijtigen ambtenaar was hij een ware steun. Nooit werd tevergeefs een beroep gedaan op zijn hulp en als de heer Kroesen hielp, dan hielp hij niet half.

Hetgeen door hem te Bindjai, in Atjeh, op Borneo en op Celebes verricht is, kunnen wij voldoende bekend veronderstellen. De regeering stelde hem dan ook op prijs en toen hij te kennen gaf den dienst te willen verlaten, heeft Z. E. de gouverneur-generaal nog gepoogd, hem te behouden. Hij voelde zich echter niet voldoende krachtig en niet in staat om naar behooren die groote tournées door het gouvernement Celebes en onderhoorigheden te maken. Waar hij van zijne ambtenaren in de eerste plaats eischte, dat zij hun afdeling trouw doorkruisten, daar trok hij zicht erug, toen hij voelde zelf aan die eisch niet meer te kunnen voldoen. Zoo bleef tot het laatste toe de gouverneur Kroesen zich zelve gelijk.”

West-Indië.

Suriname. De gouverneur heeft eene ontwerp-verordening ingediend om aan onzedelijke handelingen met jeugdige personen in de kolonie paal en perk te stellen, in afwachting van de invoering van een nieuw wetboek van strafrecht, ten opzichte waarvan niet die spoed kan worden betracht als gewenscht was. Als om de urgentie eener nadere regeling van deze materie te demonstreeren, had zich juist weinige dagen voor de indiening van dit ontwerp een Britsch-Indiër op schandelijke wijze aan een tienjarig koelie-meisje vergrepen. De Koloniale Staten zullen zeker wel den noodigen spoed achter de behandeling van dit ontwerp zetten.

In overeenstemming met wat reeds voor Nederlandsch-Indië gold is nu ook voor deze kolonie de bepaling in werking getreden, dat ten aanzien van ambtenaren, die voor een verlof wegens ziekte geneeskundig worden gekeurd, door de geneeskundige commissie worde onderzocht of er niet onder zijn, die door ouderdom, ziels- of lichaamsziekte of gebreken blijvend ongeschikt zijn geworden voor de waarneming van hun ambt. Drie jaartjes op verlofs-traktament tot besluit eener carrière zal dus voortaan tot de uitzonderingen behooren.

Voor de bacoven-cultuur blijkt nog steeds animo te bestaan, ook nu het pleit beslecht is. De plantage Dordrecht zal er zich nu ook op groote schaal voor spannen. We ontleenen daaromtrent aan *O n z e W e s t* het volgende:

Zooals men uit een onlangs ontvangen telegram weet, is de pl. Dordrecht voor f 40.000 overgegaan in handen eener combinatie. Naar wij nader vernemen wordt die combinatie financieel gesteund door de Nederlandsche Handel Mij. De volgende maand wordt als vertegenwoordiger der combinatie hier verwacht Mr. J. ten Brink, een zoon van den bekenden schrijver wijlen Prof. J. ten Brink. Als voorloopig gemachtigde van de onderneming is hier aangewezen de heer P. M. Nahar.

De Handel Mij. heeft de gelden voor den aankoop (zoo ook het bedrijfskapitaal) der onderneming verschaft met het doel het tot stand komen der bacoven-cultuur in Suriname te verzekeren. Het besluit werd genomen in de eerste dagen van Juli, toen de zaak hier zeer hachelijk scheen te staan. De oorspronkelijke bedoeling was in te schrijven voor een oppervlakte van 400 H.A., aan te brengen met gouvernements-steun. Met het oog op de hoeveelheid ingepolderd land der plantage, heeft men zich echter voorloopig moeten bepalen tot eene inschrijving van 158 H.A. Stappen worden echter genomen om deze oppervlakte uit te breiden met aangrenzend domeinland en een deel eener aangrenzende plantage.

Een directeur voor de plantage wordt met een der volgende Hollandsche mailboten hier verwacht. Hij is iemand die hier reeds vroeger als planter werkzaam was.

Onze West meldt te hebben vernomen dat de verschillende in de kolonie opgerichte onderlinge landbouwers-leenbanken meer en meer aan het doel beantwoorden.

De onderlinge landbouwers-leenbank voor Beneden-Commewijne telt nu reeds 400 leden, terwijl nog velen zich hebben aangemeld om lid te worden. Een heugelijk verschijnsel noemt het blad het terecht dat de kleine landbouwers zelve het nut van de bank inzien, blijkende uit de propaganda die zij, vooral de Britsch-

Indiërs onder hen voor de instelling maken.

Binnenkort staat eene herziening te wachten van het telefoon-reglement in verband met het voornemen om de telefoon, die door den dienst der koloniale spoorwegen over ruim honderd kilometers langs de spoorbaan is aangelegd, voor den publieken dienst open te stellen, vooralsnog evenwel alleen voor het verzenden van berichten, niet voor gesprekken. Intusschen is nu dan bereikt wat reeds lang tot de desideratie voor de goudvelden behoorde — een rechtstreeksche telefonische verbinding met de hoofdstad.

Welke schaduwzijden aan het plan verbonden zijn, om aan de fransche déportés, die naar de kolonie uitwijken, asiël te verleen, leert ons navolgend berichtje overgenomen uit *Onze West* van den 8en September II.:

„Bij eene huiszoeking hedenmorgen door den inspecteur Brumings ingesteld in de woning van eenige fransche déportés aan de Keizerstraat, is een gouden horloge gevonden. Het is het horloge hetwelk de heer J. Lo A Nam, blijkens advertentie, Maandagavond meende „verloren” te hebben op het Gouvernementsplein. Voor zoover ons bekend is de ketting, met daaraan bevestigde munstuk en pépiet, nog niet gevonden. Het onderzoek wordt echter voortgezet. Voorloopig zijn weder eenige déportés in arrest genomen.

Zoo leveren de déportés door hunne handelingen zelf het bewijs dat het niet geraden is een te groot aantal van hen te Paramaribo te behouden. Ofschoon er zeer geschikte elementen onder gevonden worden en ook wel eens zeer oppassende menschen, schijnt het toch geraden om nimmer een grooter aantal toe te laten dan waarop men streng het oog kan houden.”

Aan het Protestantenblad ontleenen wij dat de kerkeraad der Herv. Gemeente op initiatief van predikant en diakenen besloten heeft een proef te nemen met eene andere dan de tot nu gevolgde wijze van armenzorg. Het blad schrijft dienaangaande.

„Bestond de steun, door de diaconie tot nu toe verstrekt, in een maandelijksche alimentatie in geld, nu zullen op een groot erf aan de Wamicastraat schuin tegenover Lina'rust huisjes worden gebouwd, welke den armen, die naar het oordeel van den Kerkeraad daarvoor in aanmerking komen, gratis ter bewoning worden afgestaan. Tevens zullen ze dan nog een kleine geldelijke ondersteuning genieten. De huisjes, naar het plan veel gelijkende op de ziekenwoningen op Bethesda, zullen twee flinke kamers bevatten met galerij en zooveel mogelijk aan de eischen der hygiëne voldoen, hoewel alles natuurlijk zeer eenvoudig moet worden ingericht met het oog op de beschikbare gelden. Op deze wijze hoopt de kerkeraad na niet al te langen tijd op genoemd erf, dat hoog en gezond gelegen is, een twaalfstal huisjes te bouwen, waarin dan woning zal zijn voor meer dan twintig behoeftige lidmaten der gemeente. Met het bouwen van het eerste huis is eenige dagen geleden reeds een begin gemaakt.

De kolonie stond in de laatste dagen van Augustus en het begin van September in het teeken van huldebtoon en blijken. Met veel geestdrift werd de verjaardag van Koningin Wilhelmina gevierd en wat huldeblijken aangaat, ontleenen wij aan de *Surinamer* dat naar aanleiding van het jubileum der zusters Franciscanessen een toren met uurwerk op de kapel zal worden gebouwd uit de bijdragen van het haar aan te bieden huldeblijk ontvangen. Reeds wist *Onze West* mee te deelen dat ook aan den bisschop der broedergemeente in Suriname een huldeblijk zal worden aangeboden, waartoe zich reeds een comité heeft gevormd.

Waarschijnlijk in verband te brengen met den puzzle in zake grensbepaling van concessiën, is het bericht van de *Surinamer* betreffende een verzoek van het bestuur aan den commandant van de „Kortenaar” om medewerking van eenige officieren tot het astronomisch bepalen van eenige punten in de kolonie.

Varia.

Van venduhouder pastoor. De *Javabode* heeft van den hier welbekenden heer **Hammelburg**, venoot der firma Tromp de Haas & Co., een rooms-katholiek hulpprediker gemaakt, die de expeditie naar Bali vergezelt. Als nu het *Bataviasche* blad pastoor Fischer maar niet tot beheerder van de toko te velde promoveert.

Van 't prestige. 't Is 's avonds kwart voor elf en te Soerabaja, de hamer is gevallen; de raadsleden pakken hun paperassen bijeen en begeven zich uit de zaal, naar den hoofduitgang van het residentiekantoor.

Het regent vrij hard, vlak voor de poort staat een tentwagen. Op den bok een koetsier in een soldatenkapotjas, naast het portier, nog net onder het beschermend dak, een geelvinkgroom.

Niemand stapt in.

Wiens rijtuig is dat?

Kandjeng assistent-resident!

Nu, je kandjeng is er nog niet, die praat binnen nog, koetsier, madjoel dat andere rijtuigen kunnen voorrijden?

Noch de koetsier, noch de oppasser verroeren een vin.

Beide kerels worden opnieuw uitgevloekt en gelast vooruit te gaan.

Geen beweging. De gang vult zich met nog meer raadsleden. De kandjeng houdt binnen nog naconferentie.

Een verslaggever: Maar wij behoeven toch niet op den assistent-resident te wachten, Ruk uit met dien wagen, kerel, of ik zal je.....

Dat helpt.... een beetje. De wagen rijdt zoover vooruit dat de opening vrij is, maar andere wagens kunnen nog niet voorrijden.

Zacht gemopper bij enkele raadsleden, in de gang geen openlijk protest. Daar schiet er een naar buiten door den regen naar zijn rijtuig. De oppasser grijnst. Andere raadsleden volgen door den regen en komen nat in hun wagens.... De oppasser komt thuis bij zijn bini en lacht wat over dien raad, dien hij, oppas van den kandjeng assistent-resident, naar zijn hand zette, en in den regen joeg, gelooft het *Soer. Hbld.*

Kinderroof te Malang. Uit Malang schrijft men van den 12en aan het *Soer. Hbld.*: Gisteren zag ik een ooploepje van volk, niet ver van een goed bewoonde buurt. Ik ging eens kijken en zag een paar kerels op den grond liggen, zoo geslagen dat zij meer dood dan levend waren.

't Waren kinderdieven. Met zijn viere hadden zij 't geprobeerd; daar stond voor een kampong-huisje een meisje, een kind nog. Aangepakt, een doek om het gezicht om het schreeuwen te beletten en het vrachtje meegenomen.

De moeder kwam juist buiten, gelukkig! Zij slaakte een vreeselijke gil en schreeuwde als een bezetene „Wong tjoelik!” Het kampongvolk liep te hoop, achter de roovers aan. Twee sprongen in de kali, en reddden het veege lijf; de beide anderen werden gegrepen... de rest is bekend. Het kind bleek ongedeerd.

In een andere kampong is een dag of wat geleden hetzelfde gebeurd. Het volk hier zegt dat de kinderroof alleen dient om oogen te krijgen. Als er duizend bijeen zijn, worden ze begraven op een terrein, waar een suikerfabriek zal worden gebouwd. Die fabriek zal dan 400 pikols suiker per bouw leveren.

De assistent-resident heeft al gelast dat er 's avonds na 6 uur geen kinderen meer op straat mogen loopen. Bij verzuim krakalt de moeder een maand.

Chretienni en Louissette hebben na een dollen avond afscheid genomen, schrijft men uit Deli, met dank in het hart en goud in de portemonnaie. Den 3en dezer is het gezelschap over Singapore naar Batavia vertrokken. Als het daar maar niet te stijf is voor het jolige tweetal!

Terwijl verder het *Bat. Nbl.* meldt:

„Als het getij verloopt, moet men de bakens verzetten, heeft de Indische bard van Meurs gedacht, toen Java met een inval van Chretienni en Louissette bedreigd werd en voor hem daardoor de spoeling te dun werd.

En hij werd directeur van de *Cosmopolitan Bioscoop*, welke voorstellingen hij hoopt te veraangenaemen door monologen en coupletten, welke zich aansluiten bij het vertoonde. De handigheid van den „dichter-zanger” om leuke en toepasselijke liedjes te maken, staat er borg voor, dat hij ook in dezen zal slagen.

Malang krijgt met de races de primeur van 't nieuwe „kunst-genre”.

„Post mortem.” Men zal zich niet meer over den dienst van den post hebben te beklagen. Haar inlichtingen zijn allernauwkeurigst.

Een post heeft iemand een exemplaar van een courant teruggezonden met de mededeeling „overleden”. Op den kruisband staat met inkt geschreven: Geweigerd door den overledene.

Zonder commentaar.

(L. oc.)

Van Vreemde Koloniën.

Frankrijk in Noord-Afrika. Het begint onrustig te worden in Algiers, waar het arabisch moordgespuis wel te onderscheiden van de gezeten arabische bevolking het hoofd begint op te steken, waarbij de marokkaansche benden aan de zuidelijke grenzen der kolonie 'n handje helpen, zoodat onlangs de posten in de buurt met 800 man moesten worden versterkt, om de onrustige elementen in Tafilalet in bedwang te houden.

In niet geringe mate schijnen de moeilijkheden, welke de Franschen hier ondervinden, te zijn veroorzaakt door het, in zeker opzicht te Algeiras geleden échec, waar, zoodat de fransche aanspraken eenigermate werden erkend deze toch zoo aan voorwaarden werden gekoppeld, dat de — dit mag men wel aannemen — van fransche zijde zoo noodig beoogde gewapende interventie in den marokkaansche warboel, die zijn terugslag in de naburige fransche koloniën doet gevoelen, niet alleen moest achterwege blijven, maar zelfs de door de conferentie voor het herstel der rust noodig geachte maatregelen niet kunnen worden getroffen, nu — zes maanden na dato — nog steeds op de ratificatie der overeenkomst door verschillende mogendheden moet worden gewacht.

Dit talmen doet aan de zaak der orde zeker geen goed terwijl ook het prestige van Frankrijk in die streken er onder moet lijden. Zoo vond Ma-el-Ainin,

het hoofd der in Marokko hoog geëerde zoogenaamde blauwe lieden uit Mawritanië en de moordenaar van den franschen bestuursambtenaar, Coppolani, over de tot West-Afrika behoorende gewest, bij den sultan van Marokko een gulle ontvangst. Wat tusschen die twee verhandeld is, weet men niet. Maar de houding der marokkaansche autoriteiten tegenover al wat fransch is, spelt ook in dit opzicht weinig goeds.

De wegen der politiek zijn ondoorgrondelijk, maar het heeft er veel van of men Frankrijk hier wat weer aan den winkel bezorgen wil om z'n gedachten wat anders af te leiden.

Dat, wanneer het in die huurt eens bittere ernst wordt, Frankrijk voor 'n moeilijk karrewietje zou komen te staan, werd ons onlangs weer duidelijk, toen we in een aanhaling uit de *Archives Marocaines* den slag bij Castillejos uit den spaansch-marokkaanschen oorlog van 1859—1860 in herinnering werden gebracht. De spaansche troepen, die onder maarschalk O'Doernell stonden, hadden het daarbij zwaarte verantwoord, en wel vooral de vier bataljons eerste linie van generaal Prim, die op een gegeven oogenblik niet vooruit noch terug konden. Een poging om door de artillerie een opnamestelling te doen innemen faalde en twee bataljons, ter versterking zonden, en door Prim zelf aangevoerd om de voorste linie te ontzetten, begonnen reeds voor de opdringende Mooren te wijken, toen de generaal het regimentsvaandel overnam en den wijkenden toeriep: „dan alleen met het vaandel den vijand zou tegemoet gaan: Zult ge Uw generaal alleen laten sterven? Voort uit kinderen.” De bataljons van Corboda keerden weer tot den aanval terug, die nu wel is waar slaagde maar zoóveel had gekost, dat de vier bataljons, die onder graaf Paredes ter versterking waren gezonden en zich daartoe door den, tusschen den liniën ingedrongen vijand heen had moeten slaan, geen oogeblik te vroeg kwamen om een catastrofe te voorkomen.

Spanje in Marokko. Zocals bekend, heeft de conferentie van Algeiras de positie van meest-geïnteresseerden bij de toestanden in Marokko van Frankrijk en Spanje erkend door de regeling b.v. van de politie der marokkaansche havens aan de landen toe te vertrouwen.

Spanje bezit toch eenige punten aan de kust de havens Ceuta en Melilla — al wat het had kunnen vasthouden, na de herhaalde pogingen in vroeger eeuwen om zijn gezag over Noord-Afrika uit te breiden.

Beide havens met juist genoeg terrein er om heen om de inboorlingen er buiten te houden, met welke men bijna voortdurend op gespannen voet stond, waren afgezien van een transitieverkeer met Zuid-Marokko of Melilla uit economisch oogpunt van weinig waarde. Deze presidios waren strafkolonies en dies uit aard weinig geschikt om het verkeer tot zich te trekken.

Daar zal nu verandering in komen. De minister van het Fomento, Garcia Prieto, heeft een heel hervormingsplan in elkaar gezet — havenverbeteringen en faciliteiten voor de inboorlingen, die er zaken komen doen. Men zal toch fondöeks, 'n soort karavanserai, voor hen bouwen, terwijl op grootschaal zal worden gezorgd voor geneeskundige hulp en de uitreiking van geneesmiddelen.

De hidalgo's gaan dan nu toch inzien, dat men trots alleen men niet ver komt in de wereld.

Belgisch Congo. De *Times* bevatte onlangs een overzicht van den huidige stand van zaken ten aanzien van het zoo lang betwiste Bahr-el-Gazal-gebied, waarin bij de overeenkomst van den 9en Mei dezer jaars nu eindelijk een definitieve beslissing is tot stand gekomen.

Het betwiste gebied werd bij de deutsch-engelsche overeenkomst van 1 Juli 1890 gerekend te behooren tot de engelsche invloedssfeer, maar de Congo-staat waarvoor het van groot belang was voor het uitgestrekte binnenland eene verbinding met den Nijl erlangen, had zich aan die, buiten hare medewerking gesloten overeenkomst niet te storen, welke bovendien voor Engeland in dien tijd weinig praktisch waarde bezat, daar het toen al zijne handen vol had om de mahdisten uit Egypte te houden.

In 1892 rukte dan ook eene belgische expeditie onder Vankerckhoven Bahr-el-Gazal binnen tot Waddei, de Mahdisten hierdoor tusschen twee yuren brengend en Engeland dus feitelijk steunend, dat er evenwel toch protesteerde tegen deze inbreuk op zijn vermeende rechten, een protest, dat leidde tot de overeenkomst van 12 Mei 1894, waarbij het gebied van Bahr-el-Gazal aan koning Leopold als soevereine vereeniging van den Congo-Staat werd toegewezen.

Toen evenwel de Congo-Staat den opmarsch der franschen uit Fransch Soedan naar den Nijl wijdte tot het Fajjoda-incident leidde, had toegelaten, werd van engelsch standpunt de overeenkomst van 1894 als vervallen beschouwd en hiermee ook de aanspraken van den Congo op het Bahr-el-Gazal-gebied, dien verstande evenwel, dat alleen de Lado-enclave het gedeelte dat tijdens de voorvallen van Fajjoda door den Congo-Staat zelven reeds was bezet, vonden duur van koning Leopold's regeering door den Congo-staat in pacht zou kunnen worden gehouden. In die geest wordt nu door de overeenkomst van 9 Mei aan het sedert jaren hangende geschil tusschen Engeland en

and en den Congo een einde gemaakt. Alleen heeft Leopolod daarbij nog weten te bedingen, dat door de engelsch-egyptische regeering de rente wordt gewaarborgd voor het kapitaal, noodig voor den aanleg van een spoorweg, die de Lado-enclave d.i. den Nijl met het congoleesche spoorwegnet zal verbinden.

De lijfstraf in Oost-Afrika. Het bestuur van Duitsch-Oost-Afrika heeft nieuwe voorschriften uitgevaardigd omtrent de toepassing der lijfstraf, die daar als in alle koloniën in Afrika nog in eere wordt gehouden. Het doel was om de, daarbij ingesloopen misbruiken tegen te gaan.

Zoo zullen voortaan bij het toedienen van stokslagen alleen gladde, ronde kiboko's mogen worden gebruikt van 8 tot 10 d.M. lang en 1 c.M. dik, geene, waarin knoesten of knobbels voorkomen, terwijl het ook verboden is om de kiboko's met ijzerdraad te omwinden. Is de delinquent vermoeid, b.v. door lange marschen op expeditie, dan mogen niet meer dan 15 stokslagen of 10 slagen met de roede worden toegediend. Voorts is voorgeschreven het gedeelte van het lichaam boven het zitvlak te beschermen, opdat de slagen niet bij toeval daarop neerkomen. Dan is verboden om tusschen de slagen in telkens 'n tijdje te wachten om de straf te verlengen, terwijl de executie onmiddellijk moet worden gestaakt, zoodra er bloed bij te voorschijn komt — het te goed? te laten inzalen na herstel is niet veroorloofd.

Het te Dar-es-Salam verschijnende duitsche blad „alles behalve te spreken over deze straf-verzachting. Om gevangenisstraf, zegt het, geeft de neger niets, die alleen door den stok te verbeteren is en dan nog zoo hardhandig mogelijk. En de Hamburger Nachrichten geeft haar collega schoon gelijk. Dat is, gelooven wij, ook zoo'n blad, dat met 'n tijd meegaande, zich ook wel eens op humanitair gebied beweegt maar dan liefst in vreemde koloniën grasduint.

Hongersnood in Tongkin. In Tongkin, waar ten gevolge van een aaneenschakeling van rampspoeden enkele streken hongersnood heerscht, is eene Commissie bijeengeroepen om te beraadslagen over de beste middelen, om in zulken nood ook in de toekomst te voorzien.

Twee middelen stellen zich daarbij op den voorgrond; het herstel van het systeem der dorpsbestuurschuren; of de aankoop van rijst in tijd van nood en uitdeeling onder de bevolking.

Wat het eerste middel aangaat, aan ons loemboengdesa-stelsel op Java nauw verwant, wordt daartegen aangevoerd, dat wel is waar in vroeger tijden, onder een autamitisch bestuur, zulke dorpschuren bestonden, maar voor heel ander doeleinde. De belasting werd toen in natura opgebracht en de dorpschuren bleefden om het bestuurs-aandeel in de opbrengst van het land in te zamelen, ter verdere doorzending.

Het opleggen van groote voorraden rijst gedurende langere tijd als reserve-mondvoorraad evenwel, stelt den voorraad bloot aan bederf, verlies door ratten, onsekten, natuurrampen en diefstal, waarom dit stelsel nog al tegenstanders vindt, waaronder er zijn, die het tweede middel voorstaan, waarvoor evenwel noodig is eene oplossing te vinden ten aanzien van de vraagstee, waar het geld vandaan moet komen voor zoodanigen aankoop.

Eene oplossing werd reeds aangegeven in een bevel op de provinciale kassen in Indo-China, waar het gelijk men weet de decentralisatie van onder zoowel als van boven nu al sedert jaar en dag werkt. De provinciale besturen zijn verplicht evenals die van de verschillende landen waaruit de kolonie is samengesteld, er ter wille van hun crediet een reserve-kas na te houden. Een deel daarvan zou dan als hongersnood-fonds moeten worden ter zijde gesteld, ter voorkoming dat het toch voor andere doeleinden zou worden gebezigd, in de Bank van Indo-China belegd.

Wij voor ons meenen dat het loemboengdesa-stelsel in Cheribon toegepast waar uit den verkoop telkens van een gedeelte van den voorraad een desa-kas wordt gevormd, die zeker wel in hoofdzaak als weerstandskas bedoeld is, waar het toegepast kan worden, aanbeveling verdient, wijl het een vertrouwen op eigen kracht in de hand werkt.

Kitchener de spaarzame. Lord Kitchener, de opperbevelhebber van het engelsch-indische leger, dat onder zijn beheer telken jare steeds meer offers vergt van de koloniale kas, is tot de ontdekking gekomen dat er tegen het eind van het begrootingsjaar heel veel geld door de verschillende diensten vermorst wordt om toch maar op te maken wat voor dat jaar toegestaan, uit vrees dat anders zooveel minder van de volgende begroting zal worden uitgetrokken. De generaal heeft nu onlangs een order uitgevaardigd die meende zijn wil kenbaar te maken, dat met die praktijk moet worden gebroken. Men gebruikt van het toegestane geld wat men werkelijk noodig heeft van 'n jaar nuttig gebruiken kan. Is er voor een volgend jaar meer noodig, dan vrage men het aan, behoorlijk gemotiveerd.

Fausse route. Elders in een vorig nummer wezen wij er op, dat het bij beheer van koloniën, landen en opkomst, in de eerste plaats er op aankomt het noodige van het wenschelijke te onderscheiden, en de noodzaak te toetsen aan de middelen, waarover men beschikt, wil men niet te kort schieten in het

geen vóór alles noodig is — de economische ontwikkeling van het land, die de middelen moet verschaffen om ook het wenschelijke eenmaal en wel zoo spoedig mogelijk binnen het bereik dier landen te brengen.

In dit blad is genoegzaam door ons op de waarde van het onderwijs voor die ontwikkeling gewezen, om ons het verwijt van geringschatting van dit middel te besparen. Overschatting achten wij echter al even verkeerd, waar wij niet vergeten, dat de wereld waarin wij leven in hoofdzaak met illiteraten werd opgebouwd. Het onderwijs kan de ontwikkeling van land en volk bevorderen, om den stoot te geven tot die ontwikkeling zijn andere middelen noodig.

Zoo b.v. op Martinique, waar men in 1903 op 180000 zielen ongeveer 120000 analphabeten telde en nu er op aandringt om aan het onderwijs grootere uitbreiding te geven, terwijl de koloniale kas leeg is, de wegen in een ellendigen toestand verkeerden, het hoofdmiddel van bestaan, eertijds, de suiker-industrie, op inzinken staat, nieuwe cultures behooren te worden aangemoedigd, geld dus voor alles noodig is om de menschen aan den kost te helpen.

Humaniteit achten wij zeer zeker een schoone deugd, maar een staat, ook een koloniale kan en mag die deugd slechts betrachten naar de middelen, waarover kan worden beschikt.

Zoo werden op datzelfde eiland Martinique, waar niet alleen de koloniale kas maar ook de gemeentekassen noodlijdende zijn, door de gemeenten voortdurend zieken ter verpleging in de gouvernementshospitalen opgezonden, maar wanneer het op betalen aankwam lieten de gemeentebesturen de bodem hunner kassen zien. Toen werd bepaald dat geen zieken meer zouden worden opgenomen, voor en aler de gemeenten een voorschot op de verplegingskosten zouden hebben gestort. Hard wellicht voor de zieken — enkele individuen; maar noodig voor de gezonde gemeenschap, die ook hare eischen stelt.

Zoo wordt voor Tananarive op Madagaskar, waar sedert jaren kwaadaardige koorts heerschen, die dit jaar het hevigst woedden en in zes maanden tijds op de 40000 inwoners duizend offers eischten, door sommigen gepleit voor eene toepassing van het, voor Ismailia met goed gevolg toegepaste middel, vergetende dat daartoe miljoenen en miljoenen zouden worden vereischt, die de kolonie — alles behalve in gunstige financieele omstandigheden verkeerende — voor zulk doel, hoe edel ook, niet gebruiken kan, waar nog alles moet worden gedaan, om de ontwikkeling van het land mogelijk te maken. Men doet daar, als op Madoera, wat men kan om het kwaad te stuiten, door verstrekking van geneesmiddelen en zoo meer.

Wie meer doen wil, stelt zich aan een zelfde billijke critiek bloot, als de ander, die een aan zijn inkomen onevenredig deel besteedt aan de zorg voor een ziek, zwak kind, en daardoor de opvoeding zijner gezonde kinderen verwaarloost.

Een lesje. In haar nummer van 23 Augustus II, wees de Manila Times op de wraakzucht, en het „ik zal 't je wel inpeperen“, in ambtenaarskringen, waar dezen zich aan critiek hebben blootgesteld, en billijke critiek uitlokten, en het blad besloot met de opmerking, dat wanneer de keuze bleef tusschen bureaucratische en monarchistische tyrannie de eerste de gevaarlijkste was omdat zij zich nog meer algemeen deed gevoelen.

„Flink zoo“, schreef een lezer aan het blad, „stuur me twaalf exemplaren van uw nummer ter verspreiding in de Vereenigde Staten. De menschen thuis moeten weten, hoe 't hier toegaat.“

„We kunnen ons vuil linnen zelf wel wasschen“, schreef het blad hierop. „Inmenging van buiten doet dikwerf meer kwaad dan goed en het gaat niet op, om door onbekendheid ginds, heel een ambtenaarskorps hier aan critiek bloot te stellen voor de afdwalingen van enkelen.“

Nu we het toch over de ambtenaren op de Philippijnen hebben is deze opgave misschien leerrijk. Van de 7778 ambtenaren zijn 3307 Amerikanen die ruim 11 millioen gld. aan tractement genieten, terwijl dit bedrag voor allen tezamen ruim 15 millioen gld. belooft of ongeveer de helft van het heele philippijnsche budget en meer dan de helft wanneer men de constabulary er bij rekent, waaraan ook nog een paar millioen worden ten koste gelegd. Neemt men nu nog in aanmerking dat ettelijke millioenen en millioenen verslonden worden aan liefhebberijtjes als de verfraaiing van Manila, het inrichten van zomerverblijven, het amerikansch onderwijs, aan transportkosten en zoo meer, dan begrijpt men, waarom de economische toestand dezer kolonie op het oogenblik zoo allertreurigst is.

Tinnijnen op het Maleische schiereiland. De Straits Budget publiceert in de nummers van 6 en 13 September II, een artikel van de hand van Ralph Stokes, gewezen redacteur voor de mijn-rubriek van de Rand Daily Mail, over de tinnijnen in de gefedereerde maleische staten.

Het is bekend dat, evenals voor de tinnijnen in Nederlandsch-Indië het geval is, in de gefedereerde maleische staten het chineesche arbeidskrachten zijn, die voor het mijnbedrijf worden gebezigd. Minder algemeen bekend is waarop de heer Stokes wijst nl. dat het grootste gedeelte van de tin-productie van het op dit gebied de wereldmarkt beheerschend ge-

west aan chineesche eigenaars ten goede komt — van 85 tot 90 percent van het maleische tin komt van de chineesche ontginningen, waaronder de onderneeming Tambun, aan Liong Fe toebehoorend, eene eerste plaats inneemt met een opbrengst in 1903 van 2417 tonnen of tusschen de 35 en 40000 pikols tin. De omstandigheid evenwel dat de alluviale tinafzettingen uitgeput raken, waaraan de achteruitgang laatstelijk der productie wordt toegeschreven, zal er er toe leiden, dat voor een eigenlijk mijnbedrijf een beroep zal moeten worden gedaan op de europeesche kapitalen en het europeesche intellect. De mogelijkheid dat deze plaatsing zullen vinden wordt nog in de hand gewerkt in Perak b.v., waar thans streng de hand wordt gehouden aan de bepaling, dat concessie-terreinen ook werkelijk moeten worden ontgonnen, hetgeen reeds vele chineesche concessionarissen heeft genoopt hun rechten over te doen aan het europeesche kapitaal. Dat dit tot nu toe zoo weinig neiging betoont om zich hier winstgevend te maken, wijdt de heer Stokes enerzijds aan de geringe reclame, die daartoe van het mijndepartement uitgaat. Een leesbaar verslag met de noodige platen er bij betreffende den gang van zaken bij de voornaamste mijn-ondernemingen zou in dit opzicht veel ten goede kunnen uitrichten. Anderzijds wordt gewezen op de hooge rechten van de opbrengst geheven door het bestuur, wat evenwel niet wegneemt dat b.v. de fransche „Société des Etains de Kinta“ nog ten vorigen jare een winst maakte van 600000 gld. ongeveer.

Deze maatschappij heeft het al bijzonder gelukkig getroffen met haar Lahat-mijn, die een ware puzzle voor de geologen oplevert, door het voorkomen van het tinerts daar in een nagenoeg verticale kolom van omstreeks 25 voet in middellijn, waarvan op eenige diepte eenige vertakkingen uitgaan, terwijl op 160 voet diepte de massa nog hard en van rijk gehalte is.

Vrij algemeen is de klacht over het werkvolk, dat niet in voldoende getale is te bekomen en dan nog op de ondernemingen veel last veroorzaakt of wegloopt. De eigenaar van Kamoenting, Ng Boo Hee, die 4000 koelies werk geeft zeide o.a.: „De tin-voorraad is nagenoeg onuitputtelijk, maar kan niet voldoende gewonnen worden tengevolge van onvoldoende arbeidskrachten. Immigratie uit China staat op het oogeblik stil, uithoofde van de meerde welvaart van het land en de activiteit op het gebied van spoorweg-aanleg.“ Hierbij dient opgemerkt dat Kamoenting een der meest conservatieve echt-chineesche ondernemingen is, waar de oude werkwijze in volle eere wordt gehouden, terwijl andere ondernemingen, ook chineesche, als b.v. Tamboen, er op uit zijn, om — een verschijnsel dat men ook op Bangka kan waarnemen — zooveel mogelijk de menschelijke door mechanische werkkrachten te doen vervangen.

Over het geheel blijkt men de meening te zijn toegedaan dat bij bevredigende oplossing van het arbeiders-vraagstuk, de tinproductie van het maleische schiereiland toch zal blijven achteruitgaan, niettegenstaande de te verwachten meerdere opbrengst der, door het europeesch kapitaal met behulp vooral van mechanische werkkrachten te drijven ondernemingen, daar, zooals de administrateur van Broesch, O'Brien zich uitdrukte omtrent den chineeschen mijnwerker, deze „feitelijk het land de ooggen heeft uitgestoken.“ Nieuwe werkwijzen zullen moeten worden gevolgd om de diepere lagen te kunnen ontginnen en die afzettingen aan het oppervlak, welke bij de oude werkwijze geen loonende exploitatie toelieten.

Tin genoeg dus, maar de tijd dat men het maar voor het oprapen had, is voorbij. De conclusie van de Ind. Mercuur onlangs, dat de hooge tin-prijzen zich zullen handhaven, wordt zeker nog waarschijnlijk, nu men in het land, dat vijf-achtsten produceert van de wereldconsumptie, blijkbaar aan den vooravond staat eener algeheele omwenteling in het mijnbedrijf, waarbij naast grootere bezwaren bij de productie, door de hulp van goedkoopere mechanische werkkrachten te ondervangen toch lagere productien worden verwacht wegens de uitputting der rijkere lagen aan het oppervlak.

INGEZONDEN

Nog eens: EEN EERESALUUT.

Geachte Redactie.

In het nummer van 4 October II, schreef ik:

„Niemand heeft zich hier te lande iets om den aanstaanden strijd op Bali bekommerd, ook niet de pers, ook geen lid van de Staten-Generaal.“

Van geachte zijde word ik gewezen op de „Handelingen van de 2e Kamer der Staten-Generaal,“ van 22 November 1905, waarin de uitvoerige rede voorkomt, uitgesproken door den Heer van Kol.

In die rede wordt ook de toen aanstaande oorlog met Bali behandeld, waartegen de heer v. K. met alle kracht opkomt. Natuurlijk te vergeefs; wat niet wegneemt, dat die rede een merkwaardig staatsstuk zal blijven voor den historicus, die onze parlementaire geschiedenis in verband met Indië zal schrijven. Gaarne neem ik dan ook de woorden terug: „... ook geen lid van de Staten-Generaal.“

Ik beken hierbij nog, dat, toen ik deze woorden neerschreef, ik in de eerste plaats juist dacht aan den hr. v. K., die altijd zoo trouw op de bres staat, als over het wel en wee van de inlandsche bevolking in de Kamer wordt gehandeld.

Uit de woorden van den hr. v. K. bleek allerminst, dat wij gerechtigd waren tot een aanval op Bali, doch volgens den Minister van Koloniën was bij onderzoek gebleken, dat werkelijk uit die schuit goederen waren ge-roofd.

Met dat antwoord stelde de Kamer zich tevreden.

Op aandringen van den heer van Kol gaf de Minister de toezegging, dat gewaakt zou worden tegen het gebruik van dum-dumkogels. Maar hoe is dan thans te verklaren, dat wij zoo goed als geen gewonden meer maken?

Is de oorlog op zich zelf nog niet vreeselijk genoeg??

En hoe mag het toch komen, dat men in ons land daar zoo volkomen onverschillig voor blijft?

Zijn Atjehers of Balineezen dan geen menschen?

Alle wreedheden op Sumatra gepleegd onder de wettelijke vermomde slavernij, daar en elders op de Buitenbezittingen heerschende, het neerschieten van die 1200 menschen in de Gajoe en Alaslanden, waaronder honderden vrouwen en kinderen, heeft bij ons geen twaalfhonderdste deel van de emotie gebracht, die de onrechtvaardige (*) veroordeeling van Dreyfus hier te lande veroorzaakte. Om terug te komen op de vraag, of onze soldaten in Indië dum-dumkogels gebruiken, neem ik hier het volgende over uit een onzer groote dagbladen:

Officieele telegrammen uit Atjeh. (Ik cursiveer):

16 Augustus. Neergelegd 16 man en bij ongeluk 3 vrouwen en kinderen.

20 Augustus. Neergelegd 22 man en bij ongeluk 1 vrouw en 3 kinderen. *Wij 2 gewonden.*

21 Augustus. Neergelegd 12 man en bij ongeluk 1 vrouw. *Wij 1 doode en 1 gewonde.*

23 Augustus. Neergelegd 4 man. *Wij 2 gewonden.*

24 Augustus. Neergelegd 7 man en 1 vrouw.

29 Augustus. Neergelegd 4 man. *Aan onze zijde 4 dooden en 4 gewonden.*

Verder kwam bericht, dat door verschillende patrouilles nog neergelegd waren 13 vijanden.

Dus wij in 't geheel 5 dooden en 9 gewonden, de Atjehers 87 dooden **EN GEEN GEWONDEN**.

Of kunnen zij die steeds *allen* meevoeren??

Moge toch een Lid van de Staten Generaal den Minister v. K. eens vragen, hoe het daarmee staat!

Dankende voor de opname dezer regelen,

's Gravenhage, 15 October 1906.

M. J. WIESSING.

(*) Ik noem die veroordeeling „onrechtvaardig” op gezag van anderen; ik heb zelf die zaak niet voldoende gevolgd om er een oordeel over te hebben.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. Sept. 1906.

De praktische resultaten van de recruiteering van civiele ambtenaren, door J. C. Hasselman. — Resumé der afdelingsverslagen en der rapporten van den adjunct-controleur voor het inlandsch landbouw-crediet omtrent de werking van de dessaloemboengs in de residentie Cheribon onder ultimo 1905. — Op- leidingsscholen voor Inlandsche ambtenaren (naar aan- leiding van twee ongevraagde adviezen), door J. J. van Eupen. — Een voorstel tot hervorming van dessa- instellingen en districts-politie, door F. H. G. J. van Leeuwen. — Zeepfabricatie voor Inlanders. Fragment uit het verslag der tweede Jaarmarkttenoonstelling te Soerabaja, door J. E. Jasper. — Varia.

De Indische Mercur, 16 October 1906.

Ned. Afd. der N.-I. Mpij. van Nijv. en Landbouw: De vooruitgang van de suikerindustrie op Java (voor- dracht van den heer Kobus; vervolg). — Officieele vergelijkende prijsopgave van Sumatra- en Borneo- tabak, oogsten 1905 en 1904. — De voorgestelde ver- laging van den suikeraccijns. — Twee boeken over cacao-cultuur, door P. v. d. W. — Verslag over het jaar 1905 van de inspectie van den landbouw in West-Indië. — Uit consulaire verslagen. — Ver- slagen van Maatschappijen. Enz.

Weekblad voor Indië. 1906. No. 20.

Oneerlijkheid, door M. van Geuns. — De neder- landsche literatuur in den vreemde, door S. Heymans Jz. — Van 't oude Soerabaja, door Gabriël. — Een inlandsche plechtigheid (de installatie van Raden Mas Toemenggoeng Tjokrodjojo, nieuw benoemden regent van Poerworedjo), met foto. — De laatste rustplaats van luitenant Pape (met foto). — Indische indruk- ken. — Menang Kebo! Een hertenjacht volgens oud Maleisch gebruik, door M. W. Enz.

Berichten van de Utrechtsche Zendingss- vereeniging. October 1906.

Rapport van de Nederlandsche Zendingsschool over het jaar 1905—1906. — Jaarverslag over den Zen- dingspost Tobelo gedurende het Conferentiejaar 1905 —1906. — Verslag van de werkring Sidangoli-Iboe. — Mededeelingen.

F. VORST,
Handel in Comestibles.
Prinsestraat 103. - Noordeinde 155.
Vraag speciale prijscourant van
INDISCHE INGREDIENTEN
voor de Rijsttafel.
Steeds voorhanden prachtige grove
Japan-, Java- en Bassin. Rijst,
Witte en Zwarte Ketan.
TELEPHOON 2785.

Alimonda's Toestellen

genezen pijnloos, gevaarloos en zonder medi- cijnen alle indische en andere kwalen, her- stellen verloren krachten enz. Ook in huur verkrijgbaar, vraag gratis prospectus tegen 5 cents porto.

's-Gravenhage, 57 van Brakelstraat 57.

Huishoudkarntjes

worden met veel succes ook in de Koloniën gebruikt, zijn zeer geschikt voor het maken van verse karnemelk, slagroom en het klutsen van eieren. Aanbevelend,

Landbouwkantoor, M. J. SPRUYT.
Riviervischmarkt 9, den Haag.

Nederlandsch-Indische Crediet- & Bankvereeniging

Hoofdkantoor AMSTERDAM, Keizersgracht 482.

Deposito-Rente.

Voor bedragen met 1 dag opzegging 3 pct. | Voor bedragen gedurende 6 maanden 3 3/4 pct.
" " " gedurende 3 maanden 3 1/4 " | " " " " 1 jaar 4 "

Gelden op langen termijn gedeponoord kunnen elken dag **tusschentijds** worden teruggevraagd, in welk geval corresponderende renten vergoed worden.

Levensverzek. Mij ARNHEM,

Maatsch. Kap. Eén miljoen gulden (volteekend)

sluit levensverzekeringen en lijfrenten op

bijzonder gunstige verzekeringsvoorwaarden

en tegen lage premien.

Bijkantoor te Batavia: KALI BESAR.

Kookt Uwe Spijzen in ALUMINIUM, merk „JE PAN”.

GOEDKOOPST ADRES:

Denneweg 69. N. V. Maatschappij ASTRA.

Indisch Gasten!

Prachtige Geldbelegging!

TE KOOP te SOERABAJA, op den besten stand, **solied groot pand** waarin **TOKO**, verhuurd met langdurig contract aan soliede firma tegen ± f 4000 's jaars. Gunstige conditiën.

Brieven motto „GELDBELEGGING” aan M. VAN DER BEEK's Hofboek- handel, Den Haag.

A. KREIJMBORG & Co.

HOFLEVERANCIERS. — AMSTERDAM.

LEIDSCHESTRAAT hoek Heerengr. Teleph. 3200.

Modernste en goedkoopste inrichting voor **Heeren-, Jongeheeren- en Kinderkleding**, gemaakt en naar maat.

Uitrustingen voor de Indiën.

Uniformen, Gala- en Auto- mobiliekleding. Ambtsgewaden; water- dichte stoffen voor Jacht- en Sport- kleding.

